

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXIII

ЧЕРВЕНЬ — 1972 — JUNE

Ч. 269

НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Основник, видавець і редактор 1950 - 1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)

М. Г. Дальний (відповідальний секретар)

І. Д. Пишкало, Р. Рахманний, П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів

Австралія — 4.50 австралійських доларів

Франція — 25 франків

Англія — 1.75 фунта

Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.

Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I

28 Northcliffe Blvd.

TORONTO 4, ONT., CANADA

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки — співачка Іра Маланюк. (Див. статтю про неї на стор. 8-й).

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Тамара Коломієць, Яр Славутич і Гнат Діброва — Вірші	1
Віталій Бендер — Прощай, паротяг	3
Галина Крусь — Смерть кличучи	5
Вадим Сварог — Останній роман В. Винниченка	6
Василь Витвицький — 3 династії золотих голосів	8
Роман Рахманний — Перший крок на шляху...	11
П. Ковалів — "На Україні" чи "в Україні"	13
Гр. Костюк — Володимир Міяковський	20
Іван Пишкало — Із хроніки	23
Борис Мозолєвський і Євген Черненко — Скарби Товстої могили	25
Федір Великохатко — Наш видатний дослідник космосу	27
Читачі пишуть, всячина тощо	

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

О. Вікул, Бруклін, США	\$13.50
В. Поясок, Ошава, Канада	11.50
Р. Лібер, Торонто, Канада	8.00
Є. Савчук, Міллівіл, США	8.00
А. Ляхин, Філадельфія, США	5.00
П. Вакуленко, Австралія,	5.00
Проф. А. Грановський, Ст. Паул, США	3.50
М. Ходаченко, Торонто, Канада	3.50
П. Володченко, Лондон, Канада	3.50
Г. Журба, Філадельфія, США	3.50
В. Шимко, Торонто, Канада	2.50
І. Данилюк, Торонто, Канада	2.00
А. Гурський, Торонто, Канада	1.50
З. Король, Торонто, Канада	1.50
М. Бараник, Чикаго, США	1.50
Н. Когут, Австралія,	1.50
С. Кравченко, Торонто, Канада	1.00
В. Сенчук, Австралія	0.50

Нових передплатників приєднали:

І. Левко, Бельгія	2
Ф. П. Лубенський, Австралія	1

Дякуємо всім за допомогу.

Адміністрація і Редакція "Носих Днів"

На вечорі-зустрічі з Читачами журналу "Нові Дні", що відбулася в Торонто 5-го травня, панна Діна Кравченко та пані Людмила Пукса перекладали збірку на "НД", на яку зложили наступні читачі:

(Продовження на стор. 32-й)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

Тамара КОЛОМІЄЦЬ народилася 1935 року в місті Корсунь-Шевченківському, Київської області, в родині службовців. Закінчила факультет журналістики Київського Університету. Працювала в редакціях київських журналів і газет. Перший вірш був надрукований у "Літературній газеті" в 1954 році. За доби "шістдесятників" вийшли друком у Києві такі книжки її поезій: "Проліски" (1956), "Рідні обрії" (1960), "Червоні маки" (1961), збірка віршів для дітей дошкільного віку "Пастушок" (1961).

* * *

Рівноденням зветься рівновага,
Коли день і ніч на терезах —
День, немов загнуждана звитяга,
Ніч, мов затамована гроза.

Лиш доба — і стрілка
сколихнеться.
А тоді вже — неминуха річ —
Навесні на ясен день ідеться,
Восени зверта на довгу ніч...

Гей, весна... Була чи не була ти?
Березень, зворушливий хлопчина...
Звідню-осінь засила до хати
Вересень із сивими очима.

Березню мій,
ранку мій утрачений!
Вересню мій, вечоре зустрітий, —
Памороззю ранньою позначений,
Зоряний, тривожний, незігрітий...

Вересню мій, світе мій полинний!
Я ще позмагаюся з тобою!

Рівнодення — це привал хвилинний,
Перед тим, як знову стать до бою...

БАТРА

Мене запалив мандрівник на привалі,
І сам же простяг нахолоді руки.
І я спалахнула у світлій печалі,
І я зайнялась до солодкої муки.
О, як я палала всю ніч до світання.
Вогнем нерозтраченим серце цвіло.
І як він молився на те палання,
І як він леліав моє тепло.

А потім покинув, навіки скорений
Дорогою владною і нетерплячою,

І я залишилась при стілому корені
Не попелом — гранню іще гарячою.
Останніми іскрами вслід полечу я
Останнє благання під ноги прослати:
— Хоч горстку поживи лиши мені, чуєш,
Ти ж тільки збагни, як це страшно —
Згасати...

НАПИШИ МЕНІ ЛИСТ

Напиши мені лист
На безкрайому аркуші степу
По лінійках доріг
Синім цвітом цикорію.
Відішли мені лист
У конверті з блакитного неба,
Замість марок — хмарини,
А печаткою — сонце.
Хай постука у хвіртку
Листоноша одвічний — вітер,
Загадає:
— Танцюй!
І загра на губах до танцю.
Затанцює земля.
А я залишуся стояти,
Простягаючи руки
До найбільшого дива.

* * *

Я тебе придумала собі,
Як моя прапращурка — молитву,
В буйній нерозділеній журбі.
В буйній неприкаяній гонитві.

Я тебе придумала таким,
Як моя прапращурка — Ярила,
Сонячним, веселим і дзвінким,
Я тебе, земного, сотворила.

Я тебе придумала тоді,
Як моя прапращурка — Купала,
Як вінки спливали по воді,
Як зозуля щастя накувала.

Я тебе придумала тому,
Що моя прапращурка — Дажбога,
Щоб було вклонятися кому,
Щоб було звірятися кому,
Щоб було спиратися на кого.

НОКТЮРН

Спить моє місто, спить.
Тільки в однім вікні
Ясно вогонь горить
На голубій стіні.

Спить моє місто, спить.
Тільки в отім вікні
Тінь неясна тремтить,
Світ заступа мені.

Спить моє місто, спить.
Тільки в твоїм вікні
Щастя моє горить —
Не погасить мені...

ДАЛЬ СТУГОНИТЬ...

Коні дзвеніли удилами,
Коні бряжчали стременами,
Над степовими могилами
Даль пломеніла знаменами,
Даль стугоніла копитами
І захищалась ними,
Даль воскресала вбитими
І помирала живими.
Коні іржали, змилені,
Коні стогнали, зранені.
Очі, у синь задивлені,
Гаснули, затуманені...
Чорною блискавицею
Шабля злотопогонника...
В музеї:
— Чия ти, зранена крицею,
Шапка-будьонівка?

ПІСНЯ

В людському серці із малої брости
Я зацвіла рожево навесні,
До сонця й вітру потяглася цвітом,
І вмить збагнула: пелюстки — це крила,
Змахнула ними — полетіла в світ.
І відтоді пташина доля в мене.
Шугаю у надхмарну височінь,
Не відаючи ні межі, ні краю.
Притулку ж прагну у людському серці—
Воно мені, як птахові гніздо.

(Літературна Україна, 4. IV. 1972)

Яр СЛАВУТИЧ

Із книги "МУДРОЩІ МАНДРІВ"

ВАРЯЗЬКИЙ РОЗДУМ

Є. Маланюкові

Прославно звагу предківських дідів,
Земляче кровний, сотнику ярливий,
Щоб знову грали громовисті зливи,
І знов нарід розкований радів!

Хай воля князя, гридня й поготів,
Звитяги зерном душ засіє ниви, —
Як повнолася гін кропив щасливий
Плодоче лоно повнотілих дів.

Твій дух настроїли державним дзвоном
Варязька сталь і візантійська мідь,
Що схід корили плавом негмонним,

Коли слов'янське полум'я з угідь,
Що вирувало, як черкаська спрага,
Гасила крапля зваглою варяга.

Осло, 23 липня 1966 р.,
оглядаючи відкопані варязькі човни.

Гнат ДІБРОВА

ЛЮДИ ХОДЯТЬ НАД КРАЄМ...

(З недрукованої збірки "Терни і троянди")

Люди ходять над краєм...
Ходять, немов сновиди.
Що їх в житті поймає,
Те не пізнати з виду.

Мушлі якісь неначе...
Лиця, мов олив'яні...
Близьке боляче бачать,
Дальше, — як у тумані.

Слово тону глухого
Ронять кожне поволи:
Мов бояться за нього:
Впавши, поб'ється долі.

Дивляться пильно в очі,
Сміх витискають тихий,
І на привіт неохочі,
Повні погорди й пихи.

Згрублі, черстві, нещирі:
Серця згубили трасу...
Крутяться, як у вирі...
В пінявих водах часу.

7. 10. 1969

У ГЕДЗЯ ЖАЛО ЗАСВЕРБИЛО

(Дивись "Нові дні", січень, 1972 р.)

У Гедзя жало засвербіло,
Шукало жертву, тліло, мліло...
Штрикнув ним він Г. О. Діброву,
Своїм тим жалом гоноровим.

Г. О. ДІБРОВА

ПРИВІТАННЯ

Вітаємо свого довголітнього передплатника і
громадсько-політичного діяча в Монреалі проф.
Андрія Павловича **Степового** зі сповненням
70-річчя з дня народження. Бажаємо Ювілятові
міцного здоров'я в житті і праці для добра
України.

Редакція і адміністрація "Нових днів"

"НОВІ ДНІ", червень, 1972

ПРОЩАЙ, ПАРОТЯГ!..

Оголосило радіо: останній в Англії паротяг, перед відходом у відставку, промчить з пасажирським поїздом на причепі магістральною лінією до моря. Промчить — і не буде більше в Англії паротягів. Після цього рейсу "останній з могіканів" опиниться на одному з метало-брухтових цвинтарів і на всій залізничній мережі країни запанують безформенні й безхарактерні електро-вози й тепловози.

Прогрес...

Диктор читає вістку з поспіхом, як іще про один звичайний факт. А тим часом в моєму горлі формується печальне груддя і давить, і давить. І хвилююча дрож пробігає по всьому тілу — прощай, паротяг!

Беру мапу, розглядаю. Робиться невимовно боляче. Останній паротяг промчить повз нашу станцію. Не люблю прощань, але треба вийти, востаннє махнути рукою ері, що під білою хустиною пари промайне мимо, зникне в далечині і ніколи вже не вернеться.

День видався погідний, сухий, тихий. Стою біля колії й чекаю. Біля мене мій син, кмітливий хлопець, який має хист миттю вловлювати мій настрій. З легенько-тривожним відтінком у голосі він раз-по-раз питає:

— Тату, чого ми сюди прийшли?

Дивлюся на нього якимись заволоженими очима і бачу себе — ось таким же малим хлопцем, який вічно прискіпувався до батька з безліччю питань. Виглядаю паротяга, а колія біжить і біжить, кудись далеко, за перші й десяті обрії, аж у дитинство і до отих заводських і магістральних паротягів, що раптово увірвалися в круговид десь напередодні 30-х років.

У нас був старенький патефон і чимала стопа платівок. Я вже вмів читати і з цікавістю дослідника й відкривача розпізнавав з дискових ярликів назви пісень і прізвиська виконавців. Була в нас одна платівка: на верхній половині ярлика виднілася маленька скриня грамофона з уткнутою в неї великою трубою. Поруч сидів чепуренький песик і уважно, сконцентровано слухав. Поверх малюнка півколом вигинався ряд слів. вибитих латинськими літерами. Під малюнком кирилицею стояло "Прощайте, Гаваї", а поруч, в дужках — "Гудбай, Гаваї". Коли лише міг, я накручував патефон і ставив цю платівку. І як голівка торкалася борозни запису, кімната наповнювалася протяжними звуками гавайських гітар, які разом творили неповторну, журну мелодію. Під супровід гітар з плити линула пісня — всього два куплети — у виконанні злагожденного дівочого квартету. В пісні я не розумів ні слова, за винятком кінцівки — "Гудбай, Гаваї". Я, зрозуміло, догадувався, що "гудбай" по-нашому означало "прощай".

В тій пісні найбільше мене вражало місце, коли поміж тягучі акорди гітар вривалися саксофони з імітацією здавленого і протяжного зойку далекого корабля. І при кожному повторі ця імітація просто шарпала серце своєю тонацією безнадії.

Ще не знаючи, що таке Гаваї, і не здогадуючись, хто й чому казав "прощай", я дуже хвилювався, так ніби бачив власними очима, як хтось когось покидав, хтось з кимось розлучався, тяжко сумував і майже схлипував невимовною печаллю...

Я ріс, а звуки прощального гудка пароплава, так майстерно відтворені саксофонами, все брєніли й брєніли в моїх вухах. І коли в школі я дізнався про моря та океани, про континенти й острови і, зрозуміло, про Гаваї, я часто наважувся пам'яттю до мелодії і мені вчався отой прощальний гудок. Мені ввижалось спокійне плесо океану, надвечір'я, плоский піщаний берег самотнього острова, кучері прибережних пальм... Хтось стояв на палубі корабля, захоплений неповторним видом, який все меншав і меншав, і запечалено шепотів: "Прощайте, Гаваї..."

Кажуть, що дитяча свідомість реєструє лише найкращі й найяскравіші моменти дитинства. Можливо. Мені особливо запам'яталися жаркі літні дні. Відтоді, як пам'ять почала карбувати довкілля, і аж до 1938 року в ній запам'ятались дні, повні сонця, безкінечної спеки й літньої дрімоти. Не пам'ятаю дощів, ані вітру, ані перегонів куряви. Влітку були такі спеки, що все зуділо, просто вібривало від спеки. І нічого я так не любив як сонце. Часто виходив на далеченький курган, сідав на траву і милувався панорамою: в яку сторону не глянь — скрізь залізничні колії. Місцеві колії в'ються поміж вигорками, нерівні, з погнутими рейками, з крутими узвозами. Як шупальці одного організму, вони бігли до шахт і заводів. А от магістральні лінії — ці чепурні, рівненькі, як під лінійку. Ці провадили кудись за обрії, в далекі світи.

Бувало сидиш і впираєшся невимовним переключком паротягів. Одні з них маленькі, купецькі, нестримно летючи з узвозу, нетерпеливо верещали, щоб кондуктори на тамбурах натискали на гальма, бо в цих "гальмовій системі Вестінггауса" не було. Інші давали про себе знати перед переїздом. Треті протяжно просили, щоб їм відкрили семафори. І кожний з них мав свій, окремий голос: один співав оксамитним баритоном, другий надірвано верещав, третій просто свистів. Виткнеться з-за далекого пагорба, загуде і — я вже знаю, що це "Овечка", або "Щука", або "Су", або й "ФД". По гудках я не тільки пізнавав породу, а й їхнє особисте ім'я: ага, це напевно "Оз-621" — і мерщій біг до колії переконатися, чи вгадав. І як паротяг рівнявся зі мною, я дивився

на число, привітно махав машиністові і був такий гордий, що не помилився!...

...Син смікає мене за полу, знову питає, чого ми чекаємо.

— Сину, — кажу я, — ми тут чекаємо вірного друга мого дитинства. Зараз він промчить мимо і вже більше ніколи не побачимо його живого...

Син втихає, а я знову мчу на крилах думки до далеких, жарких літ. Паротяги! Скільки їх промайнуло перед моїми очима! Скільки раз я чіплявся на тендери і стрибав з високих насипів! Бувало, висип на тендері, поки паротяг, тяжко пихкаючи, не витягне состав на високий насип. А тоді — шубовсть, як у воду! Летиш і серце тьохкає. Але страху немає, бо скільки б не летів, всерівно приземлишся на похилу стіну насипу. Ось зараз сковзнеш по ній ногами, а тоді, як по льоду, вниз, униз, аж поки не опинишся в обіймах високої трави...

Але понад усе мене вабило спостерігати з кургану безупинне гасання паротягів. По магістральних лініях кудись мчали пасажирські поїзди, і я зазирнув людям, що їхали в невідомі мені, а тому й загадкові місця. З вікон вагонів вони махали білими хустинками, і я теж вимахував кепкою. Звідкіль вони їдуть? Куди спішать? І чи повернуться назад? Чи, може, повертаються після довгої розлуки?

Віддаляючись, поїзди меншали, перетворювалися в гусениць і повзли, й повзли, аж поки зовсім не зникли в мерехтінні обрію. Ще, бувало, долине приглушений, хлипуватий гудок — і зараз стане сумно й самотньо. В серці поставало таке відчуття, ніби розстався з чимось до болю дорогим. І кожного разу в такі моменти в душі враз озивалися гавайські гітари і линули мінорні склади слів "Прощайте, Гаваї..."

І враз якось не стало жарких літ. Життя набирало шаленого темпу, літа почали видаватися коротшими й холоднішими. Було не до романтики, і не до мрій, а гавайська мелодія гляди та її озветься, защемить болем і жалем, і миттю відступить під тиском жакливої дійсності. І скільки доріг пройдено, і скільки шляхів з'їжджено! Скільки літ промайнуло під покриттям вагонних коліс і надричних схлипувань паротягів! Пам'ятаю, взимку 1943 року, застрявши в заволзькій степу, хльоскані крижаним вітром, ми кинулись до паротяга, попрималили до котла, як до живого створіння, і вбирали в себе його життєдайну теплоту. Ласкавий, незабутній, завжди привітний паротяг! Машина з душею, з характером. Ех, баладу б написати!...

І раптом тишу розрізав надвоє надірваний і натруджений гудок, а вслід за цим вчулося далеке цокання коліс. Хвилювання просто розпирає груди, ніби велика птиця з них проситься на волю. Вже бачу білі вихлопи пари, що враз тануть у повітрі. Ось заблищав на сонці вицвішений чорнявий красень. Все ближче й ближче, а волога заволікає очі. Ось уже й порівнявся, блиснув кільканадцять разів срібним дишлем, зашипів продувним насосом, ще раз обіззався своїм охри-

плим від довгих трудів голосом — і канув. І не бачити вже мені паротяга, живого, ласкавого і завжди принадного; хіба, може, в кінофільмі. Але це буде те саме, що ти дивишся фільм із славетним актором, якого вже немає на світі. Ні сюжет, ні фабула, ні чудова гра не захоплюють: думка про те, що виконавця головної ролі вже немає з нами, роздвоює увагу.

Ні, ера таки скінчилася. Тому, хто не був її свідком, цілком байдуже. Мені ж — дуже боляче. Чим і як цей біль можна висловити? Та чи її потрібно?

В душі озивається давня гавайська мелодія. Зойкають гітари, і ніби з іншого світу лине прощальний гудок.

— Прощай, паротяг!

Син, ніби розуміючи мою тугу, співчутливо горнеться до мене.

ДОРОЖНИЙ ГІПНОЗ

Медична дирекція Центру досліджень дорожнього транспорту (США) вважає, що однією з основних причин нещасних випадків є парогіпнотичний стан, в який впадають водії машин.

Цей стан так званої штучної сонливості досі ще мало досліджений. Дійсно, "дорожній парогіпноз" повністю відповідає класичному поняттю гіпнотичного сну, який характеризується, зокрема, тимчасовим зниженням здатності визначати відстань.

Якщо водій довго перебуває в дорозі і швидкість руху постійна (наприклад, 100 км/год.), то рівномірне чергування стовпів, світлових сигналів або ліній на шосе викликає стан сонливого оціпеніння, яке дуже нагадує гіпнотичний сон.

Було проведено ряд дослідів у реальних умовах керування автомобілем, які показали, що водій може проїхати по автостраді близько 20 км і майже не усвідомлювати ні шляху, ні часу, за який цей шлях пройдено.

Хоча шофер автоматично контролює управління, реагує на зовнішні подразнення, в нього значно знижується концентрація рухових реакцій. В цій сонливості, що непомітно підкрадається, і полягає найбільша небезпека "дорожнього гіпнозу".

У дні 100-річного ювілею великої дочки українського народу Олекса Коваль передав своє творіння Київському музеєві Лесі Українки.

Іван Шаповал

СМЕРТЬ КЛИЧУЧИ

Швидко берегом іду. На траві срібляться роси, що їх нічка розтрусилася. Сонце котиться з-за гаю — спішить роси позбирати. Заквітчавшись лататтям, біжить річка навпростець; очерети, змовившись, хочуть шлях їй заступити. Жартуючи, обминала та й нахлюпала в рукав, де калина сінокосом поспішала до села. Замочила, бач, поділки та й спинилась просушити; коло неї, молодой, парубкує верболіз. Червоніє калинонька, голівоньку відверта. Бо, почувши, старі верби скрізь неславу рознесуть. Тільки ж вербам не до того — в них турбота є своя: ранесенько вийшли вмитись та у воду задивившись, котра краща й молодша, — суперечку завели. Засміялась із них качка, плывучи вздовж рукавом. Каченяточка позаду...

Чаєчка з трави пурхнула та й забилася крильми. Дарма, пташечко, ти скиглиш — глянь! — я і погляд відведу. Тут, праворуч — уже нивку поминула! — і вертайсь тепер назад...

Серед конопель, що вздовж берега — стіною, є й мої. Зупиняюся любуючись. Та й вигналися ж! Піднесла руку — де там! — до верхів далеко. І не диво: я ж її, земельку цю, підпушувала як! У кого землі багато, то на таке часу нема, у мене ж її — жменька. От і перетерла-перем'яла... Тоді від запаху ріллі хмеліла голова, тепер — п'янять коноплі. Плоскінь ось-ось вибирати треба. Прикинула на око, скільки-то цього року пряжі буде. Пора вже щось для Васочки в скриню класти. Воно ж, бідне, наробиться біля маленьких Улитки й Кирилка. Та ще й горд сапає. Уже цього року куплю їй хустку шовкову та пониз доброго намиста... Іванко старшенький — йому все хазяйство буде. А для менших докупиться... От щоб Господь та дня дочив! Бо швидко так минає. Хотіла ще на острів побрести. Там, на нашому, гарно так калина цвіла. А чи вродила, чи буде що восени ламати... Ні. сьогодні вже не піду. Та й капосні пастухи... Ще доладу сонце не заплуталось у гіллі дуба, що за селом, а вже череду гонять. Бач, курява шляхом... Треба йти. Щоб тільки встигнуть, щоб не бігати по селу, худібку шукаючи. Сапу ховаю в бороzenці, беру вузлик. Мало не забула: у вузлику коржа шматок — лишився з обіду. А знаку зубами ще засць не лишив. Вони ж, маленькі, придивляться будуть...

Назад житами йду. Іду співаючи:

По дорозі галка, по дорозі чорна,
Подивися, козаченьку, яка я моторна.
Подивися, козаченьку, яка я мо...

Чи ти, Мотре, не здуріла? Та це ж ти співаєш... Та ще й на повен голос!... І-і-і, сорому в тебе нема, бабо стара! Смерть кличеш, а розспівалася,

наче молодича... Смерть, таке почувши, злякається та й піде назад. Подума: "Кріпка це баба, я її не подужаю... Тож краще й не зачіпати"...

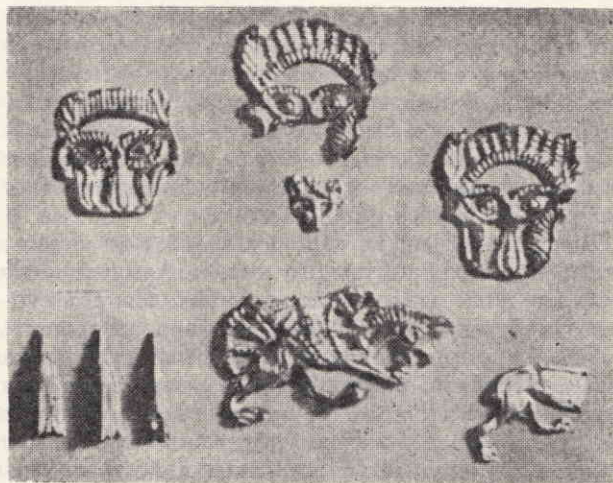
А що ж його робити сліпий-глухий бабі? День Твій, Господи, до-о-о-овгий-предовгий. А їстоники... Їстоники ж так хочеться!... Якби шматочок хлібця або картоплинку... Жувала б оце беззубим ротом, та й мовчала б...

ДОПОВІДЬ ПРОФ. П. КОВАЛЕВА

Мовознавча Комісія НТШ влаштувала 25 березня ц.р. в залі НТШ в Нью-Йорку наукову конференцію. Д-р І. Новосівський відкрив її, а проф. д-р П. Ковалів виголосив доповідь на тему: "Вживання форми "на Україні" і "в Україні". На підставі численних джерел прелегент виказав, що в літописах, а далі в працях українських літературознавців, мовознавців і істориків, а також в народних піснях, вживається форма "на Україні", "в Україні" введено штучно з державницьких, політичних міркувань, а не з принципів мовознавства. Шевченко вживав обидві форми, бо він спирався у своїх поезіях на чутті мови та на ритміці віршів.

Повний текст цієї наукової доповіді (праці) друкується в цьому числі нашого журналу.

Золоті прикраси від сагайдака із царського поховання в кургані Товста могила. Знахідка Орджонікідзевської експедиції Інституту археології АН УРСР, 1971.

ОСТАННІЙ РОМАН В. ВИННИЧЕНКА

(Володимир Винниченко. — Слово за тобою, Сталіне!)

Насамперед погодимося з Гр. Костюком, найактивнішим нашим винниченкознавцем, що давно пора проломити споруджений зусиллями різних публіцистів мур мовчання навколо одного з найвидніших наших письменників — навколо Володимира Кириловича Винниченка.

Ми справді у великому боргу перед письменником і політичним діячем, який найкращі роки свого життя присвятив боротьбі за українську державність і одночасно дав нашій літературі багато художніх творів, які свого часу були дуже популярні і на Україні і поза нею.

Працюючи з доручення Комісії для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка при УВАН у США, Гр. Костюк зібрав усі досить скупі відомості про життя і творчість письменника. Його вступна стаття до виданого в минулому році останнього роману Винниченка "Слово за тобою, Сталіне!" є, здається, першою поважною спробою дати нашій широкій публіці докладнішу біографію письменника.

Починаючи читати "Слово", я, звичайно, чекав того, що зустріну в романі якусь кількість неточностей у зображенні деталей радянського режиму. Навіть на підставі розмов з людьми, що мали достатній досвід життя в "країні будованого соціалізму", 70-річному й недужому письменникові-емігрантові трудно було віддзеркалити в своєму творі складну й плутану радянську дійсність в усіх її аспектах.

Такого роду неточностей в книзі чимало. Колишній підрадянській людині відразу впадають в око деякі нереалістичні ситуації, недостатнє знайомство письменника з деталями адміністративної структури радянської держави, з офіційною термінологією та фразеологією, з людським типажем та його побутовою мовою. Оскільки перелік таких неточностей уже не стане в пригоді письменникові, я не буду на них указувати.

Зрештою, Винниченко й сам не мав наміру дати скрупульозне дослідження адміністративної системи СРСР.

Поперше, він писав свій роман не для українського, а для французького читача й мусив урахувувати його психологію та смаки. Як довідусь, із передмови, негайно по його завершенні в 1950 р. роман був перекладений французькою мовою. Подруге, відбулося й те, що роман був написаний поспішно і в умовах несприятливих для пильної праці над його довершенням. Про це, зокрема, свідчать деякі неув'язки в його сюжетній структурі.

Та попри все те письменникові вдалося відтворити загальну атмосферу "сталінської доби", суть поліційного, терористичного "соціалізму", при якому люди позбавлені не лише політичних

прав, а й самої людської гідності, живучи у вічному страху.

У романі яскраво показано, як комуністичний режим, скрізь розшукуючи своїх ворогів, найчастіше уявних, сам творить собі цих ворогів — навіть у середовищі своїх лояльних підданих, у самій партії і в комсомолі.

Володимир Винниченко поставив собі завдання написати не історичний твір, а насамперед публіцистичний, "роман з тезою". Він сам підкреслив це підзаголовком "Політична концепція в образах". Свою увагу він зосередив передусім на викладі своїх улюблених концепцій *кооперативізму* та *колектократії*, зробивши сюжет твору лише белетризованим аргументом для цих концепцій. Звідси деяка площинність і узагальненість характерів, брак глибокого психологізму, подеколи ухили в мілкий побутопис. Очевидно, письменник намагався зробити свій публіцистичний роман легкостравним для французького читача середнього культурного рівня (для якого, власне, й потрібна белетризація політичної концепції).

Книга читається легко, фабула роману багата на епізоди й рогортається швидко, дійові особи не відзначаються надмірною психологічною складністю, публіцистичні й теоретичні пасажі написані з усією можливою простотою. Деякі персонажі й ситуації змальовано в гумористичних і пародійних тонах, і це подекуди нагадує манеру раннього Винниченка.

Іноді в мовистилі роману з'являються багатослівні описи неістотних подробиць, якими письменник начебто хоче компенсувати брак знання конкретних деталей обстановки. Ця багатослівність іде в парі з невиразністю в деталях, але неукраїнському читачеві вона не кидається в очі; деталі його цікавлять якнайменше.

У моє завдання не входить розгляд політичної філософії В. Винниченка. Загально кажучи, можна погодитися з письменником у тому, що структура суспільства, базована на виробничій кооперації (колектократія), була б найсправедливішим соціальним ладом і робила б непотрібною найману працю, в якій Винниченко бачив основне зло всіх інших суспільних формацій. Але цілком утопічна думка письменника про те, що колектократія може бути встановлена в результаті добровільного змагання різних соціальних систем: капіталістичної, комуністичної і колектократичної (її має запровадити в себе порядком експерименту якась із країн). Таке ж утопічне й друге твердження Винниченка, ніби після того, як в усьому світі буде запроваджено колектократію, війни між народами стануть непотрібними й неможливими. У нас на очах виникла гостра ворожнеча між двома комуністичними країнами — СРСР і Китаєм...

Я обмежусь стислим розглядом теми й ідей роману, як вони виражені в його сюжетній структурі та в системі його образів. Спробуємо вияснити, в чому саме Винниченко бачив суть сталінської деспотії, які глибинні процеси спостеріг він у підрадянських людських масах, якою він бачив підрадянську людину, як він передбачав майбутнє радянської імперії.

Рецензований роман являє собою історію чотирьох братів, що мають "дуже українське" прізвище: Іваненко. До комуністичного перевороту вони були членами партії українських есерів, а після нього "пристосувались" до нового режиму і навіть вступили до компартії.

У центрі роману — родина одного з братів, Степана Іваненка. Нібито звичайна родина радянських міщан, цілковито лояльна до режиму. Одна з мільйонів — до неї подібних. Але це тільки на перший погляд.

Згодом виявляється, що "нормального" дуже мало в житті кожного з братів Іваненків. За лаштунками їх міщанського існування криється моторшне минуле. Один з братів, Марко, — репресований, кинутий у концтабір за антирадянську діяльність. Його родичі теж були арештовані, зазнали тортур, і щоб урятувати своє життя, вони "викрили" свого брата — як ворога комуністичної Москви.

Після цього вірнопіддані Іваненки перебралися в Москву. Степан служить режимові як сексот в особливо важливих справах. Сергій Іваненко — професор, теж партієць, ніби щиро відданий партії, урядові й геніяльному вождеві. Євген Іваненко — позапартійний, священник, але теж "радянська людина"; в церкві він молиться за "Богом посланого вождя". Його змальовано в творі з особливим сарказмом. Діти Степана й Сергія ростуть комсомольцями, радянськими патріотами.

Політичну обстановку в країні яскраво сатирично символізовано сценою родинних зборів, коли брати, ніби на якомусь мітингу, один перед одним демонструють свою безмежну відданість режимові, непохитну віру в геніяльність вождя, в мудрість партії і уряду.

...Степана викликає до себе один із начальників органів державної безпеки, в яких він служить, і повідомляє його, що Марко хоче передати йому особисто якийсь дуже важливий державний секрет. Степанові наказують їхати в концтабір до брата.

Степан їде з тривожним передчуттям. У концтаборі Марко, будучи вже при смерті, гостро виявляє своє презирство й огиду до Степана, однак передає йому листа, в якому пише, що в надрах радянського суспільства діє ціла підпільна армія антирежимних "термітів", які зсередини вигризують підвалини антинародної диктатури, доки вона не завалиться, як гнила будівля.

Збіст цього листа негайно стає відомим "органам", і від Степана вимагають сказати, що йому відомо про діяльність цих "термітів": його, вірного служачу, вже запідозрюють на підставі кількох фраз з листа Марка.

Щоб довести свою абсолютну відданість режимові, Степан пропонує свої послуги для боротьби з "термітами": він їздитиме по всій країні і за допомогою провокативних розмов буде виявляти й передавати "термітів" у руки "органів". Його провокація буде полягати в тому, що він розповідатиме людям про "колектократію", нібито пропонувану від французьких соціалістів. Якщо люди висловляться за неї, значить, вони — вороги комуністичної влади. "Органи" погоджуються послати його в таке відрядження на Україну, де, на їх думку, "термітів" має бути особливо багато.

У Степана є "високопоставлений" друг, член політбюро з дивним прізвиськом — Дев'ятий. Його показано в романі як ідейного партійця, альтруїста й "друга народу". Він від себе просить Степана не лише викривати "ворогів народу", але головним чином вияснити політичні настрої народних мас та доповісти особисто йому всю правду. Постать цього Дев'ятого — надумана і схематична, але письменник вирішив, що в його фавулі вона потрібна для викладу його концепцій.

Немає потреби переповідати численні епізоди Степанового відрядження, його зустрічі з різними підрадянськими людьми, що ненавидять режим, та провокаційні розмови з ними. Одна з його пригод різко відбивається на його ідеології: його самого заарештовують та "методами фізичного впливу" примушують признатися в шпигунстві на користь якоїсь капіталістичної країни. Сліди вжитих для цього методів надовго, якщо не назавжди, залишаються на його внутрішніх органах.

Поки Степан проходить через різні пригоди під час свого відрядження, "органи" примушують його дружину, сина й дочку шпигувати за своїм батьком. У його дочки, донедавна ще сповненої комсомольського ентузіазму, раптом відкриваються очі на суть режиму.

Цей процес болючого розчарування комсомолки в "радянській владі" та в особі "рідного батька народів" показано в романі з особливим психологічним вникненням, і він належить до кращих місць книги. Маруся гірко міркує:

"Чим саме ми, Іваненки, можемо бути шкідливі партії і владі? Ми виконуємо все, що вимагається від нас. Ми працюємо, платимо партійні внески, ходимо на збори, ми голосуємо... Я просто не розумію, чим ми можемо бути здатні на шкоду!..."

Її дядько Сергій, якому Маруся розповіла про те, що її завербовано в сексоти, учить її брехати органам терору:

"Брехати всім у всьому! А надто тим, які нас мучать. Це єдиний, дитино, засіб нашого самозахисту. Ми не сміємо ні протестувати проти "їхніх" насильств, ні критикувати, ні навіть виявляти якісь знаки невдоволення... Ми підтакуємо, ми згоджуємося, ми славословимо Сталіна за дане нам щастя. Отже, ми брешемо, але ми тільки йому брешемо. Але не собі й не своїм найближчим людям!... Боже борони брехати самим собі..."

Так режим, що живиться власною параноєю, робить собі нових "термітів" із своїх комсомоль-

ців. І в цьому — пророче передбачення того, що нині діється в царстві сталінських послідишів.

У фіналі роману Степан, прикалічений допитом, таки здає звіт "органам", пояснюючи безплідність своєї "експедиції" тим, що в нього вкрадено записну книжку з прізвищами викритих "термітів". Здає він свій звіт і Дев'ятому, а той на підставі цього звіту виступає на засіданні політбюро з довгою промовою й просить Сталіна, щоб СРСР узяв участь у добровільному змаганні трьох соціально-економічних систем — щоб установити, яка з них найкраща для трудящих людей. Сталін обіцяє подумати...

Як бачимо, фінал роману явно фантастичний. Він не може не дивувати людей, що жили під радянською диктатурою.

Навіщо Винниченкові треба було вичаровувати політбюровця-ідеаліста (таких, як ми знаємо, не було й не могло бути в сталінському політбюрі), який насмілюється пропонувати Сталінові те, що фактично означає ліквідацію його особистої диктатури, якої він домагався все своє життя, і ліквідацію комуністичного режиму?

Щоправда, в романі Сталін не дає Дев'ятому своєї відповіді. Найлогічнішим був би такий фінал роману: Дев'ятого просто-напросто заарештовують при виході з Кремля й розстрілюють у підвалі Луб'янки. Іншого фіналу й не могло бути — після того, як Сталін ліквідував "стару гвардію" компартії за менші "гріхи" супроти нього. Але такої кінцівки Винниченко не дав. Чому?

Невже він наївно сподівався, що його роман може потрапити до рук диктаторові й викликати

в нього гризоти сумління? Але ж він не міг сподіватися того, що цей твір буде перекладений російською мовою або переказаний кимсь Сталінові.

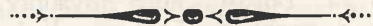
Може, промова Дев'ятого на засіданні політбюро була потрібна письменникові як свого роду публіцистична "стаття" з детальним викладом його концепцій?

Відповісти на ці запитання трудно. Але ось що ясне: письменник, як він сам зазначає, хотів викласти свої концепції в дохідливій для французького читача формі роману. А чим цього читача заінтригувати — він напевно знав.

Проте для українського читача фінал роману є його великою слабкістю, і твір багато виграв би без цього "інтригуючого" закінчення, яке нічого не закінчує, а залишає тільки непорозуміння.

А втім головне в цьому творі те, що він багатоповідає нам про самого письменника, про його ідеологію, про його розуміння антинародного характеру советчини; про його тверде переконання, що народ в особі своїх волелюбних елементів ніколи не примириться з рабовласницьким режимом; про його осуд тих, як це зробили колись у своїй політичній немудрості "боротьбісти" — есери.

Цей роман, отже, має, насамперед, історико-літературне й біографічне значення. У літературному доробку Винниченка, який мусить бути збережений для повноти історії української літератури, останній твір відомого нашого письменника не повинен залишитися не прочитаним тими, хто цікавиться нашим письменством.

Василь ВИТВИЦЬКИЙ

З ДИНАСТІЇ ЗОЛОТИХ ГОЛОСІВ

У київському журналі "Музика" за січень-лютий 1970 р. була згадка про випуск циклу грамофонних платівок із записом голосів видатних українських співаків. Записано на платівки пісні та арії у виконанні 26-ох співаків, а серед них і Віри Гужової, Соломії Крушельницької, Марії Литвиненко-Вольгемут, Оксани Петрусенко, Михайла Донця, Адама Дідура, Модеста Менцинського, Платона Цесевича та інших. У цілому антологія складається з 6 платівок і має вимовну назву: "Золоті голоси України".

Бренять наші золоті голоси з давніх давен і з покоління в покоління. У наші дні цими голосами виповнюються оперні та концертні зали України і поза її межами. До династії золотих голосів належить і видатна наша оперна і камерна співачка, меццо-сопрано, Іра Маланюк.

За її мистецьким ростом, як і за її першими успіхами й остаточним тріумфом ми слідували з великим зацікавленням, та на перешкоді ближ-

чого знайомства був океан. Кілька років тому в музичному відділі детройтської бібліотеки потрапила до моїх рук чепурно видана програмка — проспект літнього фестивалю Мюнхенської опери. У списку солістів видніло ім'я Іри Маланюк. Вона виступала солісткою аж у п'ятих операх, у тому й у трьох операх Ріхарда Штрауса. У програмці було й повідомлення про її власний камерний вечір — при фортепіані проф. Еріх Верба, — де зазначено, що виконуватимуться й твори українських композиторів. Доводилося шкодувати, що Мюнхен так далеко і що немає можливості прослухати нашу співачку, про яку так багато вже доводилося читати в українській і неукраїнській пресі. Ось так довелося чекати аж до початку 1972 р., коли несподівано прийшло повідомлення про пляноване концертне турне Іри Маланюк по Америці. На початку були труднощі з реченнями, але в детройтському Культурно-громадському клубі знайшовся цілий гурт

людей, які навіть при зміні дати вже проголошеного концерту зуміли так зробити, щоб концерт таки відбувся. І він відбувся 20-го березня 1972 р.

Для мене це була виняткова і довго очікувана нагода зустрітись із співачкою і поговорити про її мистецький шлях — у минулому й тепер.

Я почав від питання про її перші кроки із співацької кар'єри. Вона усміхнулася. Бажання співати і стати професійною співачкою було її мрією від наймолодших літ. Спершу вона признавалася в цьому своїм шкільним товаришам, та вони брали її на сміх: "Чуєте? Вона хоче бути співачкою!" Довелося їй свої молодечі мрії потроху приховувати.

Батько любив музику, особливо оперну. Як тільки появилася славна скринька, з якої можна було слухати концерти й оперні вистави, батько і доня просиджували коло неї до пізньої ночі. Мати докоряла: "Завтра вранці треба ж уставати і йти до школи!"

Далі була розмова про її батька. Він родом з Поділля (там було чимало родин Маланюків), за фахом лікар, колись, ще за австрійських часів, був військовим лікарем з високою старшинською рангою. Але коли поцікавились її родоводом, то виявилось, що батьків батько і батькового батька батько і так далі — усі священики. Зате сама наша співачка весь час має діло з лікарями: крім батька, лікаркою стала її єдина сестра, лікар і її чоловік, з яким одружилася, вже будучи на чужині.

У зв'язку з батьковим ім'ям довелося нашій співачці мати цікаву зустріч після одного концерту у Відні. У кімнату мистців зайшов літній, дбайливо одягнений мужчина і відрекомендувався: "Розумовський". Це був нащадок гетьманича Андрія Розумовського, Бетговенового приятеля. Виявилось, що він багато років тому знав військового лікаря з прізвищем Маланюк. Був дуже зворушений, коли дізнався, що мав нагоду побувати на концерті дочки свого доброго знайомого з давніх військових років.

Все такі любити оперну музику і слухати її ночами з радіо-приймача — це одне діло, а спрямовувати свою доню на кар'єру оперної співачки — зовсім інше. Батько таким плянам не сприяв. А вже про переїзд до Львова на постійне перебування там і відвідування музичної школи не могло бути й мови. Довелося Ірі терпеливо відвідувати звичайну середню школу, а згодом, щоб догодити батькові, записатися на природничий факультет Львівського університету.

Та бажання вчитися співу було надто сильне і його не могли спинити ніякі перепони. Так почалася їзда з Станіслава до Львова два рази на тиждень. На згадку про видатного мистця і вчителя, у якого вона здобувала тоді вокальну освіту, в Адама Дідура, очі її світяться і обличчя ясніє.

"Знаменитий, незрівняний учитель! Видатна особистість".

У нього вчилася повні два роки з осені 1937 року аж до вибуху війни 1939 р. Про його методу

навчання вона говорить словами найбільшої вдячності. Одним із його способів були збірні лекції співу. Заставляв слухати досягнення й помилки інших учнів, давав нагоду вчитися на тому, як інші співають. Одночасно дбайливо підготровляв до сценічних виступів: пози, рухи, акторська гра, вникнення в характер героїв.

У травні 1939 р. Дідур влаштував був з групою найвидатніших солістів з-поміж своїх учнів повну оперну виставу. Для цієї мети вивчено і підготовлено оперу "Аїда" Верді. Іра Маланюк виконувала роль Амнеріс. Вистава відбулася з участю повного хору й оркестри Львівського оперного театру на його ж сцені. Успіх вистави був повний. Того дня стало ясно навіть тим, що до того часу були в опозиції до співацької кар'єри юної солістки, що з природничих наук у неї діла не буде, бо призначений їй шлях веде просто і категорично до храму оперного мистецтва.

Перших можливостей прикласти свій хист не треба було далеко шукати. З постановам українського оперного театру у Львові (1941 р.) Іра Маланюк стала засвоювати щораз нові ролі, призначені для меццо-сопрано, на початку менші, згодом більші, важливіші. Брала участь як солістка в операх: "Аїда" Верді, "Фавст" Гуно, "Продана наречена" Сметани, "Кавалерія Рустікана" Леонкавалло, "Тіфлянд" Д'Альбера.

Для поглиблення своїх співацьких і авторських знань вона виїхала до Відня (1944) і там опинилася у вчительки, яка попри загально-вокальні навички вводила її передусім у світ Вагнерівських героїв. Це була Анна Бар-Мільденбург, видатний виконавець і педагог.

Маючи 26 років, наша співачка одержала свій перший постійний ангажемент солістки оперного театру в Граці (Австрія). Це був той самий Грац, на оперній сцені якого порівняно недавно прославився інший видатний український співак — Орест Руснак. Дворічне перебування Іри Маланюк у цьому місті уможливило поширення її оперного репертуару і здобуття таємниць драматичного трактування співаних ролей. Наступний крок після Грацу був Цюрих. Тут горизонт нашої співачки розширюється партіями в операх новішого покоління: Мусоргського "Борис Годунов" і "Хованщина", Яначека "Катя Кабанова", Бартока "Герцог Блявбартс Бург". З цюрихської бази почалися покриті славою гостинні виїзди в різні центри музично-театрального світу: Мюнхен, Байройт, Брюссель, Рим, Барселона та інші.

Наступає один з найплідніших періодів мистецької творчості — Мюнхенський (1952-1968) — з його великим натиском на опери двох Ріхардів — Вагнера і Штрауса. Рік 1957 приносить високе відзначення Баварського уряду — титул "Каммерзінгерін". Знову гостинні виступи в оперних театрах Відня, Зальцбургу, Байройту, Берліну, Лондону, Парижу, Медіолану, Буенос Айресу та ін. Ще одне відзначення за видатні заслуги на ниві музичного мистецтва — почесний хрест від уряду Австрії (1965). Під цю пору співачка постійно живе і виступає у Відні, доїж-

джаючи до свого першого місця праці і успіхів — Грацу у ролі викладача співу в тамтешній Музичній Академії.

Який досвід з диригентами? Виступала у Фуртвенглера, Вальтера, Кнаппертсбуша, фон Караяна і багатьох інших.

“Цікаво порівняти, наприклад, цілий цикл опер Вагнера “Перстень Нібелюнга” в інтерпретації двох видатних, але різних щодо свого мистецького кредо диригентів. У Кнаппертсбуша все йде у точній згідності з партитурою. Зате під керівництвом Караяна музика Вагнера звучить легко, прозоро, з притишеною оркестрою. Той самий цикл у виконанні двох диригентів — неначе два різні світи. Зрештою — у цьому місці співачка робить серйозну міну — усі диригенти мають одну спільну рису: усі вони вимагають точности, строгості і величезної праці”.

Пані Маланюк згадує й видатного композитора Павла Гіндеміта. З ним і його дружиною була в приятельських взаєминах. Виступала з виконанням його творів під його ж таки диригуванням.

Які її найулюбленіші ролі? На першому місці Брангена у “Трістані й Ізольді” Вагнера, на другому Амнеріс в “Аїді” Верді. Але далі співачка називає інші ролі у щораз скорішому темпі, так ніби не хотіла пропустити якусь улюблену оперу: “Макбет” і “Трубадур” Верді, “Кармен” Бізе, “Орфей” Глюка, “Юлій Цезар” Гендля, “Розенкавалір” Ріхарда Штрауса і — ясна річ — “Весілля Фігаро” та “Козі фан тутте” Моцарта.

Під час нашої розмови випадково була в мене під руками цінна пам'ятка з давнього музичного минулого Детройту. Це були зібрані в одній обгортці програмки коцертів з років 1916 до 1945, світлини музик-солістів та витнуті з газет рецензії. В цілому об'ємиста книга прецікавих матеріалів. Між ними — програмки виступів видатної співачки Соломії Крушельницької в Детройті й Чикаго 1928 р. Збереглися ці речі в архіві покійного Івана Королишина, добре колись відомого на терені Детройту культурного діяча і великого музиколюба. Наша гостя перегортала поживклі листки з великим зацікавленням. Ось програмка самостійного концерту Крушельницької в Чикаго: Брамс, Штраус, Рахманінов, Мусоргський, з українських композиторів Лисенко, Лопатинський, Остап Нижанківський. Усе зв'язане з славною співачкою — особливо цікаве для Іри Маланюк, між ними ж були близькі родинні зв'язки.

Наша розмова переходить з минулого на сучасне: за два дні концерт. Чи не пошкодить перенесення дати концерту з неділі на п'ятницю?

Не пошкодило. Заля була переповнена. Співачку приймали ентузіастично. І ось зазвучав один з золотих голосів України наших днів: сильний, вирівняний, гарний, соковитий, сповнений задушевности. Засоби виконання — техніка співу, дикція, фразування підпорядковані суверенній меті: повній і глибокій передачі змісту виконуваних творів. На окрему увагу заслуговує те, що наша солістка відрізняє дві різні ділянки му-

зики — камерної і оперної. Хоч сама протягом десятиліть зжилася з оперною сценою, вона не включає оперних арій до програм своїх концертів. Для неї це дві різні і своєрідні сфери, тому змішувати їх вона не дозволяє. А чому? Відповідь: література сольоспівів така багата й цікава, що немає ніякої потреби зазичуватись.

Прозвучали кращі зразки нашої пісенної літератури. Передусім Лисенка — “Ой, люлі, люлі”, “Огні горять”, “Дощик”, “А мій милий умер”. Степового — “Ой, три шляхи широкі”, Січинського — “Дума про Нечая” і “Бабине літо”, Лятошинського — “Ой, у полі тихий вітер віє”. Людкевича — “Ой вербо, вербо”, Барвінського — “Ой, сумна, сумна”, “Ой поля, ви, поля” і “Ой, ходила дівчина беріжком”. Із західньо-європейських композиторів ми почули цикл пісень Ріхарда Штрауса — “Щастя досить!”, “Спокійна будь, душе моя”, “Німіє серце моє” і “Визволений”. Наша достойна гостя, включаючи у свою програму тільки ці чотири речі, здається, вагалася, як прийме наша публіка твори чужих композиторів мовою оригіналів. Концерт у Детройті повинен щодо цього розвіяти всякі сумніви. Реакція на виконання згаданих творів, до того ж переданих з особливою майстерністю і теплою, — беззастережене захоплення публіки. А взагалі контакт між солісткою і слухачами був повний, до чого великою мірою прислужилася піаністка-аккомпаніаторка Ольга Дубрівна-Соловій.

Можна тільки шкодувати, що — через організаційні труднощі — тільки дві наші громади мали можливість слухати Іру Маланюк на повночірних концертах (Торонто і Детройт). Сподіваємося, що коли ще раз вона приїде, то всі більші українські осередки Нового світу матимуть нагоду вітати її в себе.

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

ALASKA FUEL
LIMITED

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам безплатно чистимо печі
й гарантуємо безплатну цілорічну обслугову
печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

ПЕРШИЙ КРОК НА ШЛЯХУ ДО КАНАДСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА З ЛЮДЯМИ ОБЛИЧЧЯМ

Канадська держава — в її автономному, а згодом суверенному вигляді існує вже понад сто років. Однак вона все ще внутрішньо формується, як нація, щоб посідати власне, питоме обличчя. Населення цієї держави — це нащадки поселенців з різних країн, нащадки людей різнонаціональних меншостей, що зазнали гноблення і переслідування на власній чи освоєній території. Це — канадські французи; льюальні супроти британського короля англійські вигнанці з Америки; позбавлені місця прожитку шотландці та ірландці; переслідувані на своїх територіях українці та поляки, а далі — вірні своїм специфічним релігійним переконанням німці-меноніти та інші. Нинішнє населення, що розвинулося з тих предків, далі поповнюється іммігрантами з різних заокеанських країн.

Таким чином, канадська нація, в повному розумінні цього слова, щойно формується в рамках конституції та законів, які створюють (або повинні створювати) пригожі умови для співіснування, співжиття і співпраці громадян різнонаціонального походження та різноманітного культурного підґрунтя.

Багато залежить сьогодні і багато залежатиме в найближчому майбутньому від розсудливого і практичного підходу федерального уряду до цього складного питання: як витворити почуття єдності в цій різноманітній 22-мільйоновій масі населення на території, що є континентом від Атлантики до Тихого океану.

Важливим кроком уперед щодо цього була постановою канадського федерального парламенту юридично забезпечити мовні та культурні права для франкомовної групи населення. Канадських французів визнано за партнера і співзасновника Канади нарівні з досі переважаючим англомовним елементом, в основному британського походження. Без законної та практичної рівноправності двох мовних груп Канади напевно була б виставлена на суперечні течії внутрі своєї конституційної структури; її громадяни мали б серйозні підстави тривожитися майбутнім країни, де вони надіялися знайти не лише вигідне, але передусім і гідне місце життя й праці.

Однак англо-британським і франко-канадським елементами не вичерпується проблема характеру канадського громадянства, що своєю суттю повинен становити базу сучасного розвитку суцільної канадської нації. Приблизно третина населення Канади не виводить свого роду ні з британського, ні з французького коренів, але з різних націй та різних країн — переважно європейського континенту. Українці, поляки, італійці, німці та інші т. зв. етнічно-культурні групи вважають себе такими ж самими співбудівничими

сучасної Канади, як ними є юридично визнані "дві основні національності—англомовна і франкомовна".

Потреба гарантій

Тому що канадська писана конституція (у вигляді Акту про британську північну Америку — БНА) не має в собі ніяких гарантій для тих груп, уряд Канади шукає практичних можливостей для того, щоб у новій конституції (яка незабаром буде укладена) взято під увагу цей численний та впливовий складник населення.

Того домагалися особливо наполегливо від уряду канадські українці як через своїх організаційних речників (Комітет Українців Канади), так і через окремих діячів, які здобули видне місце в канадському суспільстві. Не применшуючи нічого його вкладу, згадаю тут зокрема сен. П. Юзика, який своїм невтомним порушуванням проблеми "третього чинника в Канаді" на різних форумах зумів проламати стіну інерції в мисленні своїх співгромадян англомовної більшості. Діючи з іншого форуму — як член Державної комісії для питань двох мов і двох культур Канади — проф. Ярослав Рудницький дещо зробив у висвітленні мовно-культурної проблематики, а зокрема унаочнити загрозу т. зв. лінгвісиду в сучасних суспільствах.

На початку жовтня 1971 року прем'єр-міністр П'єр Трудо врешті з'ясував на форумі парламенту в Оттаві федеральну політику підтримки для всіх культурно-національних груп. Уряд запропонував парламентові схвалити план організаційної та фінансової підтримки етнічним групам, які зберігають своє питоме обличчя і — принаймні, посередньо — дають свій вклад у формування Канади, як своєї держави й нації.

Це — "політика культурного плюралізму в рамках раніше схваленої політики двомовності".

Коротко сказавши, уряд асигнує значні фонди на розвиток етнічних організацій та їхніх культурних заходів. Для здійснення цього наміру заплановано провести протягом року наукове дослідження зв'язку між культурою і мовою в окремих етнічних групах населення.

Поряд із цим федеральний уряд вже обмірковує з різними провінційними урядами можливості навчання третіх мов у канадських школах (освіта належить до компетенцій окремих провінцій, а не федерального уряду). Канадський державний музей, Державна кіновиробнича рада, Державна бібліотека і публічні архіви мають тепер обов'язок придбати і зберігати всі прояви культурної творчості не-англомовних і не-франкомовних громадян Канади. На такий лад створю-

ється практична можливість віддзеркалення додаткових рис обличчя канадського суспільства, яке раніше розмальовувало радше на єдиний "колір" англо-саксонців з англійською мовою, як за собою себе виявляв.

Є ряд інших проєктів у програмі ліберального уряду Канади щодо здійснювання політики культурної різноманітності, що все таки ще перебуває у стадії обмірковування. Щоправда, всі речники політичних партій у федеральному парламенті — з опозиційними включно — одногослосно схвалили ініціативу уряду. Однак у суспільстві обох "основних груп" населення відчувається деяка збентеженість і навіть спротив.

Франкомовні канадці побоюються, що федеральний уряд має намір при допомозі "підкуплених" етнічних канадців переважити впливи франкомовного населення і зсунути його до ролі меншості. Англословні канадці британського роду трактують цей захід уряду як передвиборчий

італійського чи слов'янського (українського, польського, словацького тощо) кореня навіть тоді, коли він зберігає і розвиває свою рідну мову в хаті та в суспільстві і не цурається своїх національних традицій.

Цей підхід до громадянства базується на новітній психології та соціології, які врешті відкрили істину, відому нашим українським предкам: людина, яка тримається свого національно-культурного кореня і плаче свої мовні та історичні традиції, має кращі практичні можливості розвинути в конструктивного громадянина, ніж людина, яка стала асоціальним перекотиполем.

Перемога розсудливості

Таким чином, канадський уряд зробив важливий крок вперед на шляху до витворення канадського громадянства з людським обличчям. Накреслено здорову базу, на якій канадський громадянин українського, італійського чи чеського роду зможе дійсно почувати себе рівноправним і буде (надіймося) трактований нарівні з канадцами британського чи французького походження. Це початок звільнення атмосфери від затруєння, що зветься дискримінацією співгромадян "третьої групи" населення.

Варто відмітити ще одну деталь. Прем'єр-міністер П'єр Трудо з'ясував у парламенті свою нову політику багатокультурності 8 жовтня, а наступного вечора (9 жовтня) він присвятив цьому питанню свою доповідь на форумі конгресу Комітету Українців Канади в місті Вінніпегу. Таким чином, голова канадського уряду сам на практиці застосував основний принцип своєї нової політики: трактувати всіх громадян однаково і про цю загально-канадську пекучу проблему громадянства говорити насамперед на форумі тих, які найбільшою мірою відчувають її потребу оздоровних заходів.

Для канадських українців це значна і гідна перемога. Водночас це перемога кращої та розумнішої всеканадської громадськості, що розуміє потребу своєї сучасної країни: лише шляхом "підтримки творчих зустрічей і обміну між усіма канадськими культурно-творчими групами" можна досягнути спільної мети.

ДО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ "НОВИХ ДНІВ"

Нам пощастило дістати знижку поштової оплати за пересилку журналу. Але пошта вимагає, щоб усі передплатники були дійсними передплатниками — ніхто не сміє бути з понад трьохмісячною заборгованістю. Інакше пошта відбере нам привілей. Тому просимо всіх заборгованих передплатників розрахуватись за минуле та відновити передплату на наступний рік. Просимо зробити якнайскорше, щоб ми не припиняли висилки журналу, або не мали прикрих наслідків, які ляжуть знову фінансовим тягарем на видавництво.

Адміністрація "Н. Д."

трьох Ліберальної партії прем'єра Трудо, що намагається забезпечити собі підтримку виборців з різних груп.

Така реакція є зовсім природна, бо ті й ті є лише людьми своєї епохи, яка відмирає. Всупереч колишній концепції "до єдності через одноманітність" в різних країнах перемагає концепція "до єдності через зміцнення різноманітності".

Тому наш висновок на цьому етапі — незалежно від різних застережень, які ми можемо і повинні висунути на адресу запропонованої політики культурного плюралізму — буде такий:

Відгук канадського уряду на пропозиції Державної комісії в питаннях двомовності, що їх з'ясовано в четвертому томі Рекомендацій, є в основному позитивний і гідний підтримки. Уряд прийняв правильне рішення, що психологічно-культурне єство канадського громадянства не є суперечне його вірності державі та її основним законам. Значить, лояльним і повноправним громадянином Канади може бути і є постійний мешканець Канади не лише французького та англійського, шотландського чи ірландського, але й

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD.

and

SERVICE STATION

24-годинна, солідна і швидка обслуговування і навігація "форнесів" безкоштовно.

945 Bloor Street W. — Toronto, Ontario

Office: 536-3551 — Nights: 762-9494

“НА УКРАЇНІ” ЧИ “В УКРАЇНІ”

Уміщуємо цю статтю проф. П. К. Ковалева — як обгрунтовану наукову консультацію для всіх зацікавлених читачів, а не тільки для тих, що нам писали чи десь висловлювались на цю тему. Як суто наукова, стаття проф. Ковалева поставлена солідною аргументацією, в якій згадані найвідповідніші джерела, причетні до проблеми імена, але нікого особисто не зачіпає й не кривдить. Так просимо її й розуміти та не робити закидів ні авторові статті, ні нам.

Вважаючи, що дискусія на дану тему може відбуватись і далі на відповідному форумі (науковому), ми нікого більше не заохуємо підносити цю справу в нашому універсальному журналі.

РЕД.

I

В українській літературній мові здавна існує традиційна форма “на Україні”, “на Україну”. Ця форма існує з того часу, відколи існує й назва “Україна”¹). Але останнім часом в еміграційній пресі штучно запроваджено й форму “в Україні”, “в Україну”. Навколо цих двох форм виникла дискусія. Річ у тім, що деякі видавництва чітко дотримуються основної літературної форми “на Україні”, “на Україну” (*Енциклопедія Українознавства*, *Сучасність*, *Нові дні* та ін.). Але деякі інші видавництва запровадили форму “в Україні”, “в Україну”, мотивуючи тим, що ця остання форма “державницька” форма, як свідчення про незалежність України. Перша форма нібито “недержавницька”.

Митрополит Іларіон у своїй книзі “Наша літературна мова” (Вінніпег, 1959, стор. 125) категорично твердить: “Час забути недержавницьку форму “на Україні”. На цей заклик відгукнулись окремі читачі журналу “Нові дні” й засипали редакцію журналу листами, домагаючись замінити форму “на Україні” формою “в Україні”. Мовляв, форма “на Україні” — це повна зневага України, наше “нещастя”. “Пустившись на такі от манівці, ми прийдемо до того, що із нашої мови справді стане “суржик”, коли ми будемо вживати на Україні... Мовляв, вживаючи форми “на Україні”, ми “плондруємо свою мову” (лист). Вже в замітці, надрукованій в самому журналі “Нові Дні” (1971, ч. 256, стор. 31) читаємо скаргу С. Мокрія: “Один Шевченко мав розуміння і відвагу в тих умовах належно вживати: “Було колись в Україні, в Україну, ідіть, діти”. Ще далі: “Висновок один: хто вперто не застановляється і пише у пресі “на Україні”, той зневажає її та трактує добровільно як частину Росію”. А далі висловлює жаль, що “всі п’ять томів Української Енциклопедії оцим спотворені”. Посилаючись на Митрополита Іларіона, він пише: “Звертаю увагу на неправильне вживання

звороту “на Україні” замість правильного “в Україні”.

Виникає питання: невже ми досі зневажали Україну, вживаючи форми “на Україні”? Невже й Шевченко зневажав Україну, коли вживав, крім “в Україну”, і “на Україну”?

Редактор Д. Кислиця слушно у відповідь зазначає: “За на промовляє багатовікова традиція (а в мові це саме може мати вирішальне значення), а з в — надумані резонування та за вуха притягнена патріотична формулка, з якою в науці ніхто не рахується” (Нові Дні, 1971, ч. 256, стор. 32). Ще далі Д. Кислиця пише, і то цілком слушно: “На Україні не конче має означати частину чогось (Росії чи Польщі)²), як ось: “на Полтавщині”, “на Сумщині”. “Він бо (В. Кубійович, редактор ЕУ) тільки послідовно дотримується відвічних норм мововжитку в *Енциклопедії Українознавства*, вживаючи “на Україні”, від чого український патріотизм не стає меншим” (Там же).

А редакція вінніпезького тижневика “Новий Шлях” (12-го січня 1972 р.) також підтримує “в

¹) На цю тему написано вже кілька статей: “Питання і відповіді” (Наша мова, 1947, ч. I, стор. 21-22); В. Чапленько, “На Україні” — “в Україні” (Пороги, ч. 54, 1954 р.) та “В Україні” чи “На Україні” (Українські вісті, ч. 53, 1949); П. Ковалів, звідки походить форма “на Україні”? (“Київ”, 1951, стор. 48-52).

²) Вперше таке пояснення справді давав польський історик козацько-польських війн Самуїл Грондський в 1672 році. Слово “Україна” він пояснював з політичних мотивів від “окраїна”, тобто земля краю, на периферії Польщі. А звідси підстава для політиків уважати Україну польською землею, а назву “Україна” — польською назвою.

З другого боку, й видатний російський учений О. Шахматов спочатку дотримувався погляду “окраїнного” походження слова “Україна”, але згодом (ще в 1919 році) зрікся цього погляду. І немає нічого дивного. Кожний учений мусить перевіряти свої наукові позиції, в якій мірі вони забезпечують правильний хід думки й правильне розв’язання питання.

Останніми часами і Ю. Перхорович (НД, 1971, ч. 252) виступив проти того, щоб слово “Україна” виводили з первісного значення “пограниччя” (окраїна). Він виводить це слово часів трипільської культури, тобто за 1800 років до РХр. А слова “країна”, “край”, на його думку, значно молодші. Слово “край” на яких 2000 років молодше від слова “Україна”. Він пише: “Пояснення назви “Україна”, як земля при границі не відповідає історичній дійсності”. Він виводить це слово з первісного значення “країна оргів” з первісних коренів — “Укр” і “Угр” — країна.

Україні", бо, мовляв, в вказує на "суверенність території, її окремішність, окреслену національними кордонами — національно-державну одиницю суверенного народу". І далі: "Нам зрозуміло, що в Україні, за суворими режимами мусять притримуватись (там) цього зневажливого "на Україні"... Редактори, що вживають форми "на Україні", шкоду цим роблять українській національній думці".

Митрополит Іларіон, як я вже згадав, дуже рішуче обороняв форму "в Україні". Він пише: "Хто говорить "на Вкраїні", той не вважає її самостійною" (Наша літературна мова, 118). "Форма "на Україні", — пише він далі, — свідчить про наше минуле добре, — воно аж надто ясно показує, що ми міцно забули про державність і незалежність України (Там же, стор. 19).

Він дослідив мову Шевченка і знайшов 42 рази форму "в Україні" і 33 рази — "на Україні", зазначаючи при цьому, що Шевченко "правного державницького значення вже не відчував, а просто йшов за народною мовою", що він формою "в Україні", а не "на Україні" писав швидше з ритмічного примусу (Там же, 124).

Але не завжди можна пояснити форму "на Україні" в Шевченка тільки ритмічними міркуваннями. Напр.: "Не заревуть в Україні вільнії гармати" (11, 47)³) можна без порушення ритму передати: "Не заревуть на Вкраїні вільнії гармати". В нього дуже часто переплітаються ці форми незалежно від ритму, а від мовного уподобання, від чуття мови. Напр.: "За степи та за могили, Що на Україні, Серце мліло" (1, 8). Але тут же рядом: "Нехай душі козацькі В Україні вітають" (1, 8). "Було колись в Україні Ревілі гармати" (1, 25), але тут же трохи далі: "Було колись добре жити На тій Україні (1, 25). "Молітесь, діти! Страшний суд Ляхи В Україну несуть (1, 86), але далі: "...крізь сон подивлюся на ту Україну" (1, 124). "Тепер летиш в Україну, Тебе виглядають" (1, 149), але тут же: "Я й тут чужий, одинокий, і на Україні" (Там же).

А так дуже часто в Шевченка трапляється форма "на Україні": "Стоять твердині на Україні" (III, 241) (хоч цей рядок він легко міг ужити з "в Україні"). "І На далекій Україні Старому віри не поймуть" (III, 243-244). "Бо немає в мене роду На всій Україні" (III, 251). "І мене на Україні ніхто не згадає" (III, 252). "Межи садами, при долині, — Таки у нас, на Україні Було те Божеє село" (III, 254). "Яка правда У людей, мій сину!... Така й досі, я думаю, В нас на Україні" (III, 258). "Погнали й Максима; Там то скалічено та й на Україну повернено".

Ніяких тут патріотичних міркувань у виборі форми в чи на у Шевченка не було, а лише панувало чуття мови. Такі випадки трапляються і в мові народній, пісенній творчості: "Ой як піду

в Україну, то там, мабуть, не загину" (Чуб. V, 229). "А таки хочу у своїй Україні голову покладати" (К. Грушевська, Думи, 51).

II

Що ж то за форма "на Україні", "на Україну"? Ця форма безперечно сягає ще первісного значення "Україна", що означало "вкраїну, наділену землею, як ствердив і Р. Смаль-Столький (Свобода, 1959, ч. 166), зв'язавши назву "Україна" з первісною ідеєю "крайня землі", а раніше цей погляд висловив проф. С. Шелухин у книзі "Україна" (Прага, 1937). Ще І. Срезневський (Матеріали, III, 1184) відзначив, що слово "украина" означає не тільки пограничну землю ("И еха и—Смоленська в борзѣ и приѣхавшу же ему ко оукраинѣ Галичской, и взя два города галичкым" Іп. л. 6697), але й шматок землі, ділянку ("начаша отъимати лузи и окраины земль оу Петровых дѣтей" Жит. Петр. Берн. Мин. чет. июль, 415). Сюди ж, очевидно, не визначена Срезневським форма: "По оукраинамъ цолять(ся) ему проклятому б(ог)у Перуну".

Слово "Україна" в його первісним значенні "землі, площі, території" безперечно могло вживатися тільки з прийменником на, на що вказує самий об'єкт чинності (земля, поверхня землі). Отже, первісне значення слова "оукраина" — це земля, вкраїна земля. А звідси й функціональне значення форми "на оукраині", "на оукраину", форми, що зв'язана з походженням слова "украина", як позначення землі. А за функціональним значенням ця форма зберігалась і тоді, коли слово "оукраина" набувало значення ширшої області і навіть країни, держави. В Іп. л. за списком 1280 року читаємо: "князь Лев, схотівши собі по смерті, кн. польського Болеслава части в землі лядської города на вкраинѣ, еха к Ногаєв".

За тим же функціональним принципом та за давньою традицією (а це головне) вживається й форма "на Україні". В цій функції вона вживається в різних історичних документах XVI, XVII і XVIII ст. Так, в 1557 р. Дублянський продав землю Мелешковичеві, але продажний лист загубився. В 1570 р. покупець пише в листі, що лист 1557 р. "загинув, як то на Україні частократ биваєть"⁴). В Густинському літописі читаємо: "в сие лѣто (1516) начашася на Украинѣ козаки". В літописі Самовидця: "1637 року на козаків пішли Ляхи на Україну". В літописі Величка: "Коли прибудемо на Україну, то звольте готовити й кормити коні свої" і т. д.⁵

В українських історичних піснях і думках поспідовно зберігається форма "на Україні": "Пану Барабашу схотілося на славній Україні з Хмельницьким великі бенкети вчинити". "Оттоді то вони на славну Україну прибувши, королівські листи читали"⁶). "Хозяйко моя Резю! Якої я на

³) Далі позначатимемо тільки том і сторінку з творів: Тарас Шевченко. Видавництво Миколи Денисюка.

⁴) Акти, относящиеся к истории южной и западной России. Т. I, 173.

⁵) Див. С. Шелухин. "Україна", 1937, стор. 159.

⁶) Ф. Колесса. Українські народні думи, 142-143.

Україні слави заживав, що мене козак український ще й вельможним паном називав". "Та немає лучче, та немає краще, як у нас на *Вкраїні*"⁷⁾. "Прошу вас (Хмельницький до козаків) добре дбайте, на *славну Україну* прибувайте"⁸⁾. "І полетів старий сокіл на *чужу Україну* живности діставати". "Е гей, ні, ясний соколе, твого дитяти на *сій Україні* немає". "То старий сокіл на *свою Україну* прилітає"⁹⁾. "Козаче-соколе, візьми мене з собою *На Вкраїну далеку*"¹⁰⁾. "Куди їдеш, собою-козаче? Візьми ж мене з собою на *Вкраїну далеку*" (Чуб. V, 81). "Як поїду на *Україну* — не скоро забуду" (Чуб. 221). А на *тій же Україні* жито та пшениця" (Чуб. V, 790). "Єдне піде на *Україну*, друге на *Полісся*" (Чуб. V, 855). "Стелиться мені на *Україну* дорога" (Чуб. V, 251)¹¹⁾. "На *Вкраїну* я поїду, на *Вкраїні* жити буду" (Чуб. V, 57)¹²⁾. "Гей не дивуйтесь, добрі люди, що на *Вкраїні* повстало" (пісня за козаччини)¹³⁾.

В піснях про Кармалюка послідовно панує тільки форма "на *Україні*": "Його (Кармалюка) на *Вкраїні* Старі й малі знають" (102). "На *Вкраїні*, на Поділлі Кармалюк гуляє" (109). "Най пропадуть усі пани, Нехай вони згинуть, Щобись усім добре було Жити на *Вкраїні*" (115). "Кармалюк приїхав знову морем на *Україну*" (216)¹⁴⁾.

Петро Павлович¹⁵⁾ наводить з пісні С. Руданського: "Повій, вітре, на *Україну*, де покинув я дівчину".

Так само і в фольклорі українців Канади: "Сідлай хлопче, коня мого, а під себе вороного, поїдемо на *Вкраїну* Відвідати та дівчину". "Я в садочку сиділа, пісеньку співала, Як їхав милий на *Україну*, я му хусточку подала". "Та скрипочка, та липочка, Та струни з барвінку, Я заграю, заспіваю, Чути на *Вкраїну*"¹⁶⁾.

Тепер "на *Україні*" значить не те, що "на *Київщині*", "на *Полтавщині*", а щось більше, ширше як позначення широкої національної державної території¹⁷⁾. З таким значенням вживає цієї форми й Ю. Шерех (Нарис, 177). О. Курило (Уваги, 7-8) вживає тільки: "на наддніпрянській *Україні*", "російська школа на *Україні*". Дивусь, чому один із читачів НД пише в листі до редакції, що О. Курило "не вживає *на*, а тільки *в*".

Нашу увагу привертають деякі видатні постаті України — письменники, вчені, мислителі і політики, які вживають тільки "на *Україні*", будучи далеко від будь-якого примусу. Так, А. Кримський писав: "Треба буде завести спеціальну дисципліну на *Вкраїні*"¹⁸⁾. У Ів. Франка ми знайшли тільки один випадок з в ("...нікому *в Україні* не хотілося бігти за границю"), а то — лише з на: "Ой не сходить сонце на *Вкраїні*" (59). "Ну, та виграю чи втрачу, А погляну ще на світ. на *ту рідну Україну*" (59-60). "На *Україні* українське село, прибите урядовим обухом, зацьмуло зовсім" (342). "Для таких поглядів тоді ані на *Україні*, ані в Галичині не було розуміння" (349). "В міру, як на *Україні* під тиском реакції старші

інтелігенти... усувалися від політики..." (355). "У 80-х роках і на *Україні*, і в Галичині виступає цілий ряд жінок" (363-364). "...являються на *Україні* молоді письменники..." (274). "На *Україні* є люди..." (376). "В Росії, а надто ще на *Україні* над ними (письменниками) тяжить прокляття..." (376). "Літературний і просвітний рух на *Україні*..." (380)¹⁹⁾.

Так само в письменника і вченого мовознавця В. Чапленка читаємо приклади лише з формою "на *Україні*": "...на *Україні* таких (кожухів) не носять" (Українці, 21). "...творили на *Україні*" (Укр. літ. мова, II, 82). "...церква на *Україні* користувалася церковнослов'янською мовою" (Там же, 87). "Гальмувала цю справу... українська база міст на *Україні*" (Там же, 90). "...анархія продовжується на *Україні*" (Там же, 141). "З приходом до влади на *Україні* гетьмана..." (Півтора людського, 16). "На *Україні* слово "Саврюк" збереглося..." (Адегейські мови, I, 4). "Українське прізвище "Мазепа"... досить поширене на *Україні*" (Там же, 48).

Обидва Смаль-Стоцькі — Степан і Роман вживають тільки форми "на *Україні*". Степан Смаль-Стоцький рідко вживав форми з *в*: "колись *в Україні* запорожці панували", але зараз же: "Тепер на *Україні* запорожці спочивають" (39). Ще один приклад з *в*: "Душа поета сумує, плаче, терпить муки *в Україні*" (139). А далі скрізь в "Інтерпретації" панує тільки форма з *на*: "Ми повинні зробити геть усе, щоб на *Україні* запанувала правда" (13). "Такого Вашингтона хоче Шевченко діждатися й на *Україні*" (15). "Та їх (царів) на *Україні* вже не буде" (16). "Щирі українці-патріоти даремне шукали... бодай по-

⁷⁾ В. Антонович і М. Драгоманов. Исторические песни. Київ. 1874. II. 49.

⁸⁾ П. Кулиш. Записки о южной Руси, 1856, I, 54.

⁹⁾ К. Грушевська. Українські народні думи. ДВУ, т. I, стор. 31, 33.

¹⁰⁾ Митрополит Іларіон. Слово про Ігорів похід. Вінніпег, 1967, стор. 137. Див. його ж "Наша літературна мова", 117.

¹¹⁾ П. П. Чубинский. Труды этнографическо-исторической экспедиции в западно-русский край. Петербург, 1872. Див. Є. Тимченко. Акузатив в українській мові, 48.

¹²⁾ Є. Тимченко. Льокатив в українській мові. Київ, 1925, стор. 34.

¹³⁾ В. Чапленко. Українці, 137.

¹⁴⁾ Народ про Кармалюка. Київ, 1961.

¹⁵⁾ Петро Павлович. Шевченкові думи в піснях Степана Руданського. Т. Шевченко, Нью-Йорк, 1962.

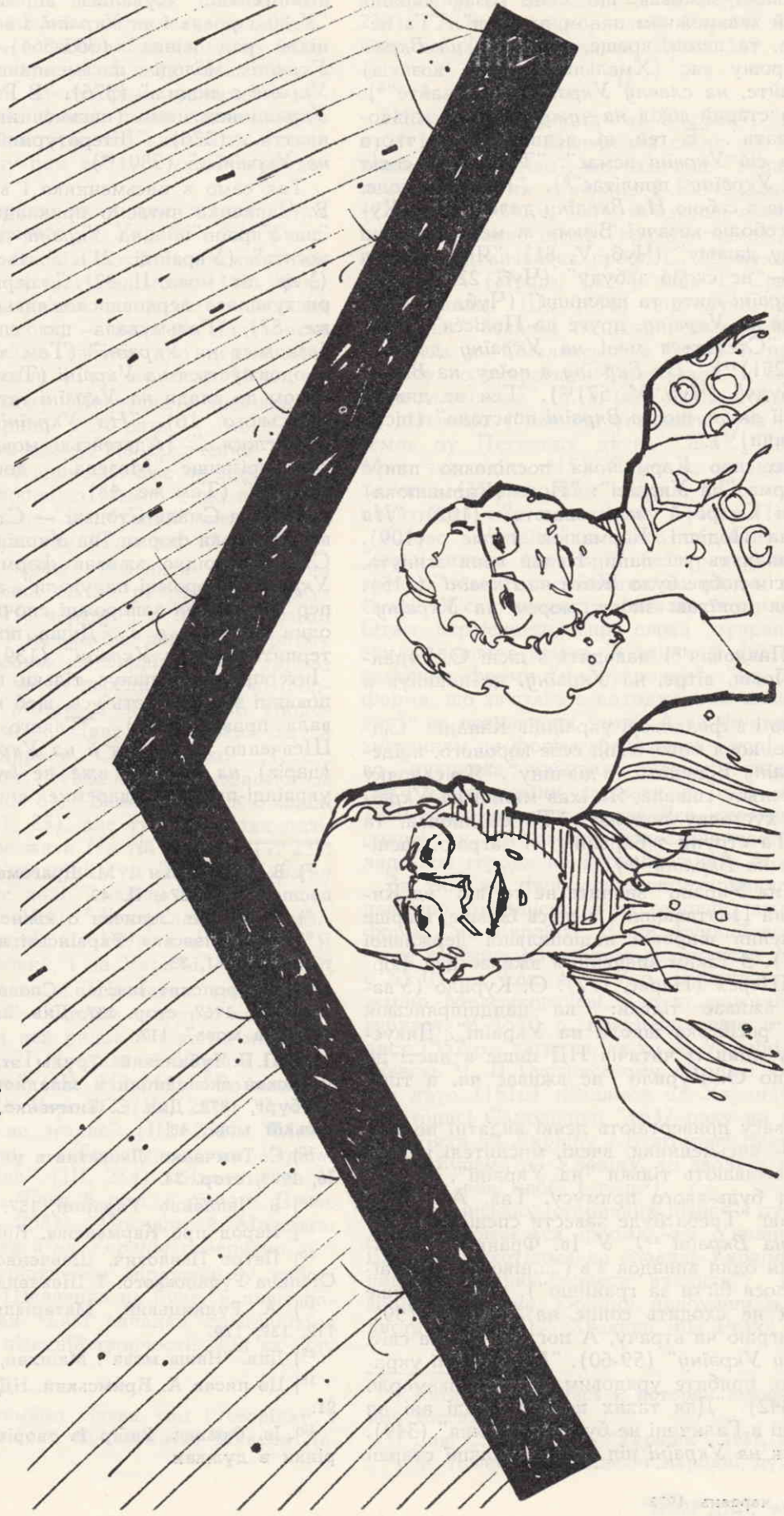
¹⁶⁾ А. Рудницький. Матеріали... Вінніпег, 1956, 112, 132, 179.

¹⁷⁾ Див. "Наша мова". Мюнхен, 1947, ч. I, стор. 21.

¹⁸⁾ Це писав А. Кримський. НД, 1971, ч. 254, стор. 21.

¹⁹⁾ Ів. Франко. Вибір із творів. НТШ, 1956. Сторінки в дужках.

ДО УВАГИ ПЕНСІОНЕРАМ

**ГАРАНТОВАНА МІНІМАЛЬНА ВИСОТА
ПРИБУТКУ ПІЛНЕСЕНА**

до \$150 місячно (для одиноких пенсіонерів)

до \$100 місячно (для одиноких пенсіонерів)
та до \$285 місячно (для одружених пенсіонерів)

І...ЯКЩО КОШТИ ПРОЖИТКУ ПІДУТЬ ВГОРУ...РІВНОЧАСНО БУДУТЬ ПІДНЕСЕНІ ПЕНСІЇ

☐ пенсії і додатки до пенсій піднесено від січня, щоб в той спосіб зрівноважити підвишку в коштах прожитку...

☐ у майбутньому, якщо кошти прожитку піднесуться, пенсійні виплати будуть відповідно пристосовані кожного квітня...

☐ пенсії і додатки до пенсій будуть відповідно достосовані до змін у коштах прожитку всім 1.8 мільйонів пенсіонерам...

☐ один мільйон людей у віці 65 років і вище (приблизно 60% пенсіонерів) одержить підвишку у формі повного або часткового додатку до пенсій...

☐ крім цього 100,000 пенсіонерів будуть уповажнені на додаток вперше, завдяки збільшеному допускаемому прибуткові.

Особи, які кваліфікуються на додаток

Усі особи, які отримують тільки основну старечу пенсію, отримують впродовж

липпя інформаційний матеріал та бланки форм на додаткову пенсію, що допоможе їм встановити, чи вони матимуть право на додаток.

Ваша стареча пенсія
У ваш чек за травень не буде включена підвишка.

Ваш чек за червень матиме:

Доплата за січень-травень	\$14.40
Місячний чек за новою ставкою	82.88
До виплати в червні	\$97.28

Ваша стареча пенсія і додаток

Ці особи, які одержують максимальну старечу пенсію у сполучі з гарантованим додатком кваліфікуються на \$150 для поодинокі особи або одруженої особи, чоловік чи жінка якої не є пенсіонером та \$285 для одруженої пари, члени якої є обоє пенсіонерами — по \$142.50 для кожної особи.

Ці особи, які тепер одержують частковий додаток, також дістануть

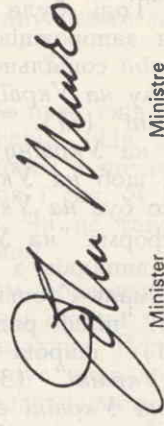
відповідну таку саму підвишку, але не максимальний додаток, про який мова вище.

Ваш чек за травень не включатиме підвишки.

Ваш чек за червень буде виплачений по новій ставці з додатковою виплатою назад до січня.

Потребуєте додаткових інформацій?

Додаткові інформації будуть післані поштою до всіх пенсіонерів в половині червня. Інформації можна також одержати від окружних бюр старечої пенсії в столичному місті вашої провінції.

Minister

Health
and Welfare
Canada

Ministre

Santé et
Bien-être social
Canada

дїбного на Україні" (19). "Він бачить уже рай на Україні" (30). "там (на Україні) з вітром могила в степу розмовляє" (37). "А ставить їх (питання) Шевченко устами кобзаря перший на Україні" (44). "Тоді були на Україні люди" (45). "панування запорожців на Україні". "виникнення на Україні соціальної свідомості" (62). "поет іде 1843 року на Україну" (71). "Історична традиція на Україні" (77). "Таке було вражіння з першої поїздки на Україну" (82). "І тут концентрується ідея, щоб на Україні сонце встало" (140). "Шевченко був на Україні (164)²⁰).

Всюди панує форма "на Україні", крім окремих редакційних випадків з *в*. Так само панує форма з *на* в Р. Смаль-Стоцького: "дві мови було на Україні" (25). "цілий ряд видань перевозять на Україну" (31). "широкі шари московського суспільства на Україні" (31). "на советській Україні" (42). "на Україні є управи залізниць" (44). "партизани йшли на Україну" (49). "це мова міського робітника на Україні" (161)²¹).

Василь Сімович також пише: "Про давні часи на Україні" (Граматика української мови, 1918, стор. 245).

Видатний український історик і політик М. Грушевський дуже послідовно вживав "на Україні", "на Україну" в своїх творах "Історія України-Руси" (Нью-Йорк, 1954-1958), "Історія української літератури" (Нью-Йорк, 1959-1960): "торгівля на Україні не обертала великими масами готових грошей" (Іст. Укр. I, 304). "І на Україні... християнство повільно переходило в народні маси" (Там же, I, 516). "державне життя на Україні протяглося ще столітє довше" (Там же, II, 2). "Мстислав подався знову на Україну" (Там же, II, 237). "Король... визначив комісарів на Україну" (Там же, VII, 184). "...козаки рішучо загрозили, що підуть назад на Україну" (Там же, VII, 316). "Так і розуміли й толкували на Україні переяславську угоду" (Там же, VIII, 120).

"На Україні ся тема була дуже розповсюджена" (Іст. укр. літ. IV, 243). "дружинна пісня... перенесена потім з Великої Руси на Україну" (Там же, IV, 262). "Переказ жив на Україні в другій половині XVII віку" (Там же, IV, 269). "Се пояснення, відки у чоловіка нігті на пальцях, дуже розповсюджене на Україні" (Там же, IV, 421). "він (небесний лист)... мусів незвичайно поширитися на Україні" (Там же, IV, 579). "(пісня) пішла одним кінцем на Україну" (Там же, IV, 636). "Культурні і літературні течії на Україні" (Там же, V, 1). "Для нас особливо інтересні з цього погляду копії, зроблені на Україні" (Там же, V, 128). "Робота... зроблена десь на Білорусі чи на Україні" (Там же, 184). "холмський єпископ... розшукував слов'янські переклади писань грецьких отців на Україні" (Там же, V, 223).

Відомий український історик Микола Чубатий також уважає звичайною формою "на Україні" в книзі "Княжа Русь-Україна"²²: "Провідник того руху на Русі-Україні стає" (67). "Мстислав

...перенісся на Русь-Україну" (68). "в Церкві на Україні та Білорусі" (79). "Руська Правда" пережила татарську навалу на Україні та Білорусі" (83). "влада татар розтяглася на Русі-Україні" (113).

Український мислитель і політик Д. Донцов у своїх "Незримих скрижалах"²³ вживає тільки форми з *на*: "Була вона (власне територія) на Україні" (26). "Але чому думав він (Шевченко), що ті мертві остануть на його Україні?" (44). "Наступить на Україні революція духа" (56). "Або "неситі рознесуть" на Україні все насліддя давнини" (70). "Той вогонь... став на Україні "голосом вопіючого в пустині" (81). "Ось яким був той дух на Україні" (82). "воскресне на Україні лицарство козацьке" (83). "пропаде царство диявола на Україні" (91). "Останньому (Шевченкові) доля присудила виступити першим на Україні" (124). "психічний двоподіл на Україні: (146). "Викочувалась вона не раз на Україні" (159). "московські драгуни приводять на Україну" (162). "На Україні не бути повернута своя правда" (178).

Виятком може бути форма з *в*, нібито коли існує третє слово, переважно прикметник чи займенник, як писав мені В. Чапленко, напр.: "в самостійній Україні", мовляв, не можна сказати "на самостійній Україні". Це до певної міри так: "В Східній Україні ся пісня, здається, невідома" (Грушев. Іст. укр. літ. IV, 630). "в північній Україні", "в Західній Україні" (Там же, V, 183; Іст. Укр. I, 3, 41). "половці в Південній Україні" (Чубатий. Княжа Русь-Україна, 48-49). "Гляньмо поперед усього, що діялося в російській Україні в 90-х роках" (Франко. Вибір із творів, 371).

Але трапляються випадки, коли форма з третім словом вживається з *на*: "Мені невесело було й на нашій славній Україні" (Шевч. III, 24). "Тепер прелюта година на нашій славній Україні" (Там же, III, 140-141). "Найду собі чорнобривку... на тій Україні" (Там же III, 184).

Як видно, й тут не можна точно встановити якоїсь норми: очевидно, треба керуватися чуттям мови, а не правилом, як це й робив Шевченко.

III

Дуже цікаво зіставити форму "на Україні" і форму "на Русі". Термін "Україна" заступив давній термін "Русь" як позначення широкої території, не українної лише. Вважають, що "Україна" почала вживатися більше від Переяславської

²⁰ Акад. С. Смаль-Стоцький. Т. Шевченко. "Інтерпретації". Нью-Йорк, НТШ, 1965.

²¹ Р. Смаль-Стоцький. Українська мова в Советській Україні. Нью-Йорк, 1969, друге видання.

²² Див. М. Чубатий. Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй. Нью-Йорк — Париж, 1964.

²³ Д. Донцов. Незримі скрижалі кобзаря. Торонто, 1961.

угоди 1654 р.²⁴). До того ж часу в літописах панувало тільки слово "Русь", яке в формі знахідного й місцевого відмінків вживалося тільки з *на*. Напр., в Іпат. літ. XIII ст. за вид. 1871 р.: "Придоша половци на Русь воевать".

Пізніше в істориків України слово "Русь" у формі *на* набрало ототожнення. Вже М. Грушевський послідовно вживає такої форми, назвавши навіть подвійним терміном свою монументальну працю "Історія України Русі". Подамо кілька прикладів з цієї праці: "...то була новина на Русі" (I, 326). "на Русі в IX-X в. в княжій службі було багато варягів" (I, 386). "Однак слідом Святослава відкликали на Русь вісти про Печенігів" (I, 468). "Святослав постановив організувати на Русі правительство" (I, 469). "На Русі ходили найрізніші оповідання..." (I, 500). "Християнські громади на Русі" (I, 526). "Він рушив разом з Святославом на Русь" (II, 11). "На Білій Русі стрінулися два явища" (VI, 423).

Такі ж приклади знаходимо і в його "Історії української літератури": "перенесення на Русь імператорських регалій" (IV, 313). "про таких Зизаніїв на Русі не було чути" (V, 254). "А з другого боку, на Русі з старого кореня святого Володимира виходить обновитель руської церкви" (V, 408-409).

Такої ж форми вживають С. Смаль-Стоцький і Р. Смаль-Стоцький: "Таким чином церква і її мова довгий час закривали дійсний стан річей у нас на Русі" (С. См.-Стоцький. Розвиток поглядів, 51). "Треба мати завсіди на увазі, що *и...* не м'ягчило на Русі-Україні попередніх шелестівок" (Там же, 80). "Дві і ще більше редакцій на Русі" (Там же, 82). "З прийняттям християнства на Русі" (Р. Смаль-Стоцький. Україн. мова, 18)²⁵).

Такої ж форми дотримується й М. Чубатий: "прибули ще поодинокі варяги на Русь" (Княжа Русь-Україна, 49). "існування варягів на Русі" (Там же). "був звичай прилучувати до княжих престолів на Русі" (Там же, 61). "Удільні князі радили... на Русі: (Там же, 139). Але з прикметником: "у старій Київській Русі" (Там же, 74). "в Київській Русі були..." (Там же, 70).

Слово "Русь", як відомо, перенесене і в Росію для позначення цілої державної території, але не з *в*, а з *на*. Порів. "Кому на Руси жить хорошо". Хоч М. Чубатий вважає слово "Русь" виключно українським.

Форми "Русь" і "Україна" зв'язані з первісною ідеєю землі, земельної площі. Саме слово "земля", як об'єкт чинності, вимагає тільки форми з прийменником *на*. Напр., в "Слові о полку Ігоревім" читаємо: "Ігореві князю Бог путь кажесть из земли Половецкой на землю Рускую"²⁶). "Наступи на землю Половецку"²⁷).

Таким чином, маємо ототожнення форм: "на Русь" — "на Україну". Це ототожнення дає нам право й нині зберегти цю форму. Свята непорушна традиція і функціональне значення слів — це головні засади вживання в українській літературній мові "на Україну", "на Україні".

Остаточно ж вирішити це питання може україн-

ська мовознавча наука, українські вчені, покликані до цієї справи, фахівці-мовознавці, а не окремі особи, що керуються тільки "державницькими" мотивами, національними засадами, які не завжди йдуть у парі з науковими засадами.

В додаток хочу ще пару слів сказати про форми "Україна", "Вкраїна". Ця подвійність форм також здивувала одного з читачів НД. Мовляв, у нас вживається так і сян. А звідси здивовано М. Цюрак запитує: Чи це також має місце за "дозволом" п. Кислиці?"

Д. Кислиця цілком правильно відповів цьому читачеві, що ці обидві форми правильні, пославшись на шкільні граматики. Додамо від себе, що в українській мові існує правило чергування *у-в*, згідно з законом милозвучності. Це саме чергування є і в слові "Україна — Вкраїна". Правда, є завжди в уживанні форми "на Україні" ми дотримуємось цього правила, яке дозволяє форму "Вкраїна" для поетичної мови, бо від цих двох форм залежить більша чи менша кількість складів, а від цього залежить і ритміка. Нічого дивного немає, треба тільки заглянути в шкільну граматику.

²⁴) Див. С. Смаль-Стоцький. Розвиток поглядів про семю словянських мов і їх взаємне споріднення. Прага, 1927, стор. 80.

²⁵) М. Чубатий. Княжа Русь-Україна, 1964, стор. 138.

²⁶) Митрополит Іларіон. Слово про Ігорів похід. Вінніпег, 1967, стор. 168.

²⁷) Там же, 74.

ВСЯЧИНА

Риб'яче молоко. Інститут рибного господарства в Сант-Яго-де-Чілі випустив на ринок новий продукт з рибного борошна, якому дали назву "риб'яче молоко". Порошок добре розчиняється у воді, він дуже багатий на білок і дешевший за молоко. Ним уже почали годувати телят, для яких у Чілі завжди не вистачало молока. З риб'ячого молока, домішуючи інші продукти, виготовляють також сир і морозиво.

Лікувальне пиво! У Карлових Варах (Чехо-Словаччина) знайдено старовинний рецепт виготовлення пива — не на звичайній воді, а на мінеральній, з місцевих джерел. Це пиво начебто мало лікувальні властивості. Зараз нове пиво перевіряють у кількох лікарнях і санаторіях.

Вулики можуть стати своєрідними аптеками, якщо примусити бджіл переробляти цукровий сироп із домішками відповідних ліків. Так отримують стрептоцидовий, женьшеневий, пеніциліновий, полівітамінний, хвойний, морковний, молочний та інші види меду.

ВОЛОДИМИР ВАРЛАМОВИЧ МІЯКОВСЬКИЙ

(18 липня 1888 — 22 березня 1972)

22 березня 1972 року, на 84-му році життя помер у Нью-Йорку Володимир Варламович МІЯКОВСЬКИЙ — видатний дослідник української літератури, політичної думки та громадського життя XIX-XX сторіч. Відійшов від нас учений великої працездатності, глибоких джерельних знань і самовідданої безперервної літературно-наукової праці протягом повних 60 років. Для вченого, що пережив три війни, дві революції, два арешти, царське заслання й радянські концетраційні табори, великий "ісход" із рідного краю, диво повоєнних років — ДіПі табори і нарешті зупинку і пристосування до життя в Новому Світі, — це подвиг, на який здатна тільки людина великої суспільно-національної самопосягати. Такою людиною й був Володимир Варламович Міяковський.

Народився В. В. Міяковський 18 липня 1888 року в Ковелі на Волині, в родині мирового посередника. Освіту здобув: середню — в Київській 1-й гімназії, а вищу — в Петербурзькому університеті на історично-філологічному факультеті. Закінчив університет 1913 року з дипломом 1-го ступеня. Наукові зацікавлення у В. Міяковського пробудилися ще в гімназії під впливом лекцій учителя історії російської літератури Лаврентія Батусева. Закріпились ці зацікавлення і знайшли ґрунт для самостійної літературної праці в університетських лекціях таких видатних учених, як проф. М. Тугана-Барановського та інших. Свої перші літературно-наукові студії В. Міяковський ще в студентські роки зосереджує на проблематиці російської літератури кінця 18 сторіччя. Порівняльна студія "Радішев і Монтеск'є" ("Песнь историческая" Радищева и "Considerations Монтеск'є") започатковує цілу серію цікавих студій молодого дослідника з історії літератури кінця XVIII сторіччя. Перед ним стелилась перспектива авторитетного знавця цієї доби російської літератури, зокрема Радіщева. Його тодішня дискусія про Радіщева з відомим дослідником тої доби — російським ученим В. П. Семенниковим переконливо про це свідчила. Воно так би й сталося, якби молодий учений цікавився тільки російською літературою. Але ж В. Міяковський тоді вже всією душею належав до забороненого і переслідуваного українського культурно-суспільного кола. Студії над спадщиною російського поета революціонера-просвітителя, як і студії творів батька європейського лібералізму Монтеск'є були лише його стартом, його вістуном до пізніших широких дослідів над історією декабристів на Україні, над Кирило-Методіївським Братством, над українськими народниками — людьми 60-х років, над публікацією прерізних архівних документів про переслідування українського руху тощо. Він у петербурзькі студентські роки був активний не тільки в студентському русі взагалі (1911 року

його були навіть звільнили з університету і вислали під нагляд поліції на Україну), але й в українській петербурзькій студентській громаді зокрема. Не випадково перша друкована його стаття 1912 року була присвячена двом збіркам поезії Христі Алчевської ("Туга за сонцем" і "Вишневий цвіт") і видрукувана в місячнику "Украинская жизнь", редактором якого, як відомо, був С. Петлюра. Це свідчило про те, що в історію української літератури ввійшла нова надійна сила. В ті ж роки В. В. Міяковський входив у гурт українських патріотів, які на доручення Михайла Сергійовича Грушевського копіювали для українознавчих наукових потреб польські документи XVII сторіччя в Петербурзькій Публічній бібліотеці. Для молодого дослідника це була не абияка школа. Про це недавно сам В. В. писав так: "Копіювання документів не тільки само по собі було важливою археографічною підготовою, але й відкривало мені можливість ще студентом використовувати скарби рукописного відділу Публ. бібл. для своєї тематики"*)).

Закінчивши університет, В. В. Міяковський учительює в середній школі в Петербурзі й одночасно поглиблює свої наукові студії. Для цього він старанно розшукує й опрацьовує невідомі до того документи з архівосховищ Державної Ради, Гірничого Департаменту та з рукописного відділу Петербурзької Публічної бібліотеки. На базі цих нововідкритих матеріалів молодий учений пише цілий ряд праць, що їх публікує в історичному журналі "Голос минувшого", а після революції — в українському журналі "Наше минуле"***).

На початку революції 1917 року, коли були відкриті таємні архіви Петербурзького Цензурного Комітету та Комітету в справах друку, В. В. Міяковський разом з В. Є. Максимовим та Ю. Г. Оксманом керував науковим описом цих матеріалів. Тут він познайомився з багатющим скарбом документів, що стосувалися безпосередньо до заборони царською цензурою українського друкованого слова. Завдяки В. В. Міяковському ці документи стали доступними для українського наукового світу як в оригінальних публікаціях, так і в численних розвідках Покійного.

Цікаве і широке поле праці в Петербурзі ще не задовольняло молодого українського вченого. Його тягло на Батьківщину, де саме в той час розгорталось велике національно-культурне життя. Наприкінці 1917 року він повертається на

*) М. Антонович. Володимир Міяковський, "Український історик", чч. 1-3, 1969, Нью-Йорк-Мюнхен, стор. 96.

**) Див. про це: Вибрана бібліографія праць Володимира Міяковського. Там же, стор. 144.

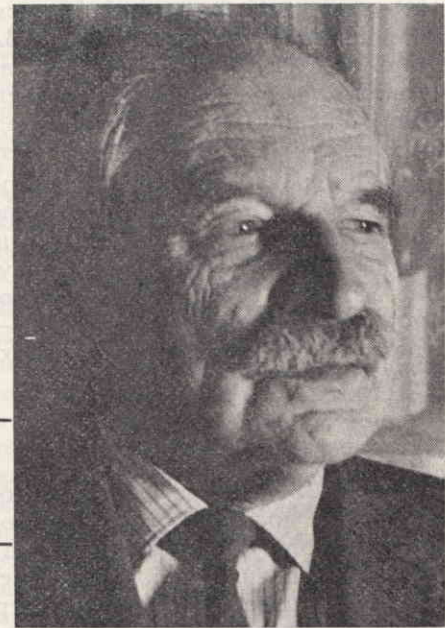
Україну й стає на працю в Києві. Тут він відразу включається в літературну, архівно-бібліотечну та наукову працю. В тогочасних журналах "Наше Минуле", "Літературно-Науковий Вістник", "Книгар", "Слово" — друкуються його літературно-критичні статті, рецензії та наукові розвідки, присвячені українській літературі та громадському рухові XIX і XX століть. Згадати б хоча "Куліш і Квітка", "Куліш і цензура", "До історії української журналістики", "І. С. Нечуй-Левицький", "М. Коцюбинський в його листах" та багато інших. Одночасно він працює в Архівно-бібліотечному відділі Міністерства освіти УНР, спочатку як інспектор, а згодом як помічник В. Л. Модзалевського та керівник описового відділу. Від 1920 року В. В. Міяковський стає керівником архівного управління та директором Київського Центрального Історичного Архіву ім. В. Б. Антоновича. Від 1919 по 1929 рік працював як науковий співробітник Історично-філологічного відділу Всеукраїнської Академії Наук. Тут він активно співпрацював у таких комісіях: 1) Комісія Новітнього Письменства під головуванням акад. С. О. Єфремова. Комісія видала цілий ряд творів, збірників і матеріалів. Серед них варто згадати перше капітальне академічне видання творів Т. Шевченка за редакцією С. О. Єфремова і В. В. Міяковського, в якому цілий ряд коментарів, зокрема на польські теми, написав Міяковський. 2) Комісія для дослідів над історією громадських течій на Україні, секретарем якої був В. В. Міяковський. 3) Комісія складання біографічного словника діячів української землі. У цій Комісії В. В. Міяковський був редактором історичної частини словника.

Поза працею в Академії В. В. Міяковський 1920-1922 рр. бере активну участь в праці Наукового Товариства в Києві (мистецтвознавча секція, бібліотечна комісія та завідування архівом т-ва). Від 1920 року він стає активним членом комітету для організації Всенародної Бібліотеки України. З 1921 р. — дійсний член Археографічної Комісії ВУАН, головою якої був акад. М. С. Грушевський. Від 1925 р. — дійсний член Археологічного Комітету при ВУАН (голова акад. О. Новицький). Від 1927 р. — дійсний член Інституту Т. Г. Шевченка, в якому керував кабінетом біографії Шевченка, рукописним відділом та Будинком-Музеєм (голова акад. Д. І. Багалій, а київської філії — проф. О. К. Дорошкевич).

Як бачимо, це дуже плідна і значуща доба в праці В. В. Міяковського. Водночас із великою організаційно-науковою працею з-під його пера виходить тоді цілий ряд друкованих робіт, присвячених декабристам на Україні, Кирило-Методіївському Братству, Київській громаді, цензурним утискам проти українського слова, про В. Б. Антоновича, про М. Костомарова, про Л. Глібова, про М. Гулака, про М. Драгоманова, численні публікації про Т. Шевченка, цикл про людей 40-х і 60-х років та багато інших.

І ось цю велику й корисну працю сумлінного науковця перериває брутальна рука ГПУ. 1930

року, у зв'язку з відомим провокативним процесом над СВУ, арештовують В. В. Міяковського і засилають до концентраційного табору на 5 років. На довгі роки цим діяльність ученого була припинена. Повернувшись з заслання 1934 року, В. В. вже позбавлений був можливості науково працювати. Йому вдалося тільки через своїх давніх друзів з Ленінграду дістати працю російською мовою і написати коментарі до IV тому творів

Володимир
Барламович
Міяковський

А. Добролюбова. Але це був тільки маленький і випадковий епізод. Вчений змушений був працювати звичайним статистиком у різних науководослідчих медичних закладах Києва до 1941 року. У тяжких умовах німецької окупації В. В. Міяковський, разом з іншими колишніми співробітниками Академії, пробує з 1941 на 1942 р. відновити працю Академії Наук. В Інституті літератури й фолклору, який спонтанно постав, В. В. очолив відділ Шевченкознавства, відновив Центральный Історичний Архів ім. В. Б. Антоновича, щоб урятувати від знищення ті архівні документи, які були залишені напризволяще. Але воєнні події змушують його з родиною евакуюватись 1943 р. до Львова. 1944 року проф. Д. Антонович запросив В. В. Міяковського на працю до Українського музею в Празі. Тут його обрали дійсним членом Історично-філологічного т-ва і секретарем цього т-ва. 1945 року В. В. переїхав до Авгсбургу (Баварія), де також був ініціатором створення Української Вільної Академії Наук. Цю ініціативу підхопили інші вчені, і в неймовірно тяжких умовах еміграції постає УВАН, першим президентом якої був обраний проф. Д. Дорошенко, а вченим секретарем В. В. Міяковський. Одночасно В. В. закладає при УВАН Музей-Архів, яким завідував до самої своєї смерті.

1950 року В. В. Міяковський переїжджає до Сполучених Штатів Америки. Тут при УВАН, куди були перевезені всі його архівні надбання, він продовжує з непослабною енергією працювати в Музеї-Архіві, який під його довголітнім керівництвом виріс дотепер у найбільший науковий центр україніки та документації поза межами України.

За цей час В. В. Міяковський опублікував понад 50 своїх нових праць, коли не рахувати численних дрібніших статей в періодичній пресі. Одночасно, крім керування Музеєм-Архівом, він був постійним членом управи УВАН, науковим секретарем (1950-1952) та брав активну участь у комісіях: винищенківській, вивчення пореволюційної України, еміграційній, жидівсько-українських стосунків, книгознавчій, мистецькій.

Він був надзвичайним професором на кафедрі української літератури Українського Вільного Університету в Мюнхені, співробітником Research Program on the USSR в Нью-Йорку, дійсним членом УВАН, НТШ, членом-основоположником Мистецького українського руху — МУР — в Європі та Об'єднання українських письменників "Слово" у США.

**

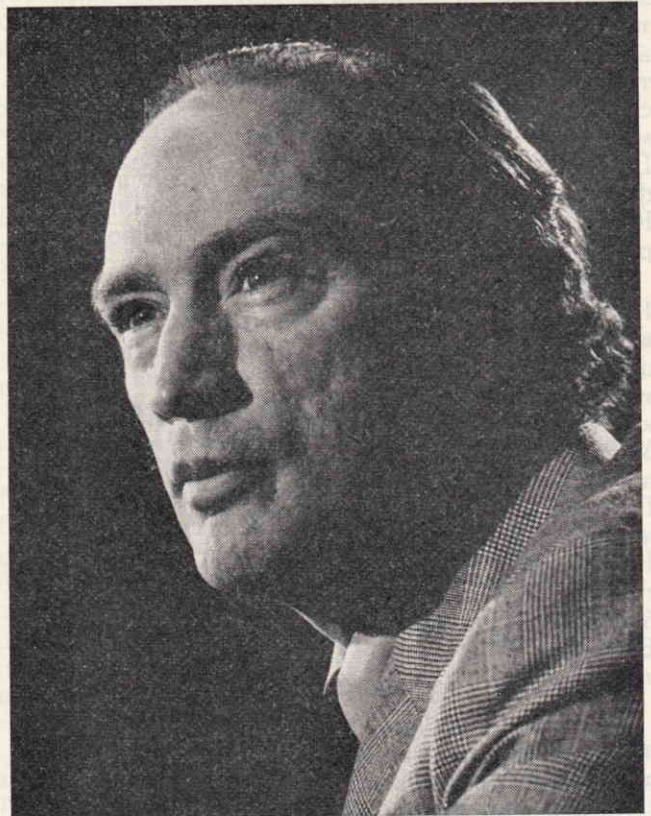
Смерть 22 березня 1972 року обірвала діяльність цього працюючого і відданого українській науці вченого. Поховано його на українському цвинтарі в Бавнд Брук, Нью-Джерсі. Молодші покоління українських вчених, літераторів і мистців завжди згадуватимуть Покійного як свого старшого колегу, незмінного порадника і консультанта в найскладніших питаннях і джерелах з української історії, літератури, громадської думки і мистецтва. Ніхто з солідних учених не обійде тих праць, які залишив після себе Покійний. Для української історії, літератури, громадської думки, для наукового джерелознавства він зробив дуже багато. Але він належав до тих вчених, які не вміють за життя подбати про зафіксування своїх праць і збереження їх для наступних поколінь. Багато його праць, написаних за 60 років його наукової літературної діяльності (перша його праця була опублікована 1912 року), залишились розкидані по різних, тепер мало доступних часописах та збірниках. Із жалем треба ствердити, що це наша велика втрата. І це наочний доказ недосконалості обліку нашого наукового та літературного життя в діаспорі. Це свідчить про те, як ми не вміємо цінити і зберігати праці тих скромних учених, літераторів та мистців, які самі не в стані про себе подбати. Тож тепер, коли б ми хотіли подумати (а ми повинні про це подумати!) про створення справжнього пам'ятника В. В. Міяковському, то наш обов'язок — у першу чергу зібрати все, що можна ще зібрати з його літературно-наукової спадщини, належно опрацювати, знайти фонди і видати. Він на це заслужив.

Григорій КОСТЮК

НОВІ ПРИЗНАЧЕННЯ В КАНАДСЬКОМУ УРЯДІ

Прем'єр-міністер П. Е. ТРУДО оголосив призвища нових людей на такі державні пости: п. Л. ПІКАРД — президентом СіБіСі; пані Джін М. ДЖОНС, п. А. РОБЕРТСОН, п. Р. Д. ВОЛЬФ — міністрами Економічної ради Канади і п. А. Т. ФОРТІЄ — директором Канадської ради.

Л. Пікард, 44, народився в м. Квебек і останнім часом був заступником президента СіБіСі. Джін Джонс, 48, з Дандесу, Онтаріо, була президентом Об'єднання канадських споживачів. А. Робертсон, 62, народився в Малтоні, що біля Торонто, є генеральним управителем Вінніпезьких припасів і опалової компанії. Рей Д. Вольф, 54, — президентом Ошавської гуртівні і незалежних торгівців бакалійним крамом. Народився він у Торонто, служив у канадських повітряних силах в 1942-46 р.р. і був головою та заступником голови кількох жидівських і канадських організацій, а Андре Т. Фортіє, 45, народився в Монреалі і останнім часом був асистентом державного секретаря міністерства адміністрації і культури.

Прем'єр-міністер Канади П'єр Е. Трудо

Особлива привабливість Канади і канадців полягає в тому, що ми не маємо в собі ілюзій та шкідливої ненависти — ані в наших відносинах один з одним, ані до людей чи й урядів поза межами наших кордонів. Головним чинником у цьому є канадський плуризм, який допомагає нам зі скромністю впливати на світ; цей вплив ба-

ВЕЧІР "НОВИХ ДНІВ" У ТОРОНТО

5 травня ц.р. в залі Української Православної Церкви св. Володимира відбулася зустріч редакції і членів видавничої спілки з читачами "Нових днів" у Торонто. Зважаючи на кількість присутніх, можна сказати, що зустріч відбулася успішно. Присутніх було з 100 чоловік, що на нинішньому етапі нашого еміграційного життя є рідкістю. На зустріч приїхав і голова Спілки д-р Іван А. ВАЦЬ із Філадельфії, США.

Вечір відкрив головний редактор журналу д-р Дмитро В. Кислиця. Це ж бо він є головним ініціатором живого контакту з читачами і (це вже не секрет) підстьобувачем торонтонських членів редколегії. Бож нема де правди діти, що якби не він, то й вечора "Нових днів" не було б у Торонто. Його ультимат: "Якщо вечір "Нових днів" не зробите до трьох тижнів, я приїду до Торонто і сам зроблю". І зустріч, як бачать читачі, відбулася. Недарма кажуть: "Доручай і провіряй!"

Коротку і змістовну доповідь на вечорі виголосив поет Володимир Скорупський. Тому що його доповідь буде друкуватися в черговому числі журналу, згадаємо лише дещо з того, що доповідач відніс до позитивів і негативів у журналі. До позитивів В. Скорупський зарахував те, що "Нові дні" є безпартійним і соборницьким журналом, на сторінках якого друкуються статті авторів з усіх еміграційних партій і з усіх закутків України, що журнал має вигідні умови передплати — вербування передплатників відбувається без "наказу згори", та й сам журнал дише великою свободою; що журнал за своє 23-річчя себе не скомпромігував і нікого без видимої потреби не поборював; що умілий добір і розміщення матеріялу та його

зується на нашому ідеалізмові, який, до того ж, спирається на реальний стан нашої країни.

Багато людей зрозуміли взаємодіяння обох цих чинників. Проте мало хто відчув їх значення так глибоко, як це відчув Тарас Шевченко. Його послання є й вашим посланням; воно є посланням до всіх. Він писав:

"Поки живе надія в хаті,
Нехай живе, не виганяй".

Надія живе в хаті Канади. Зокрема й тому, що ми є безкласовим суспільством. Насамперед завдяки вкладові наших талантів та всіх наших культурних надбань, що також є не абиякою запорукою в покращенні життя країни, в якій рівноправність канадця є основним чинником як в особливостях терпимости, так і в взаємоповазі між людьми.

З великою приємністю вітаю читачів "Нових днів" і всіх канадців українського походження та бажаю вам всього найкращого.

П'єр Елліотт ТРУДО

чиста українська мова робить журнал популярним. З негативів він назвав декілька: журнал не є повністю універсальним, мало містить проблемного і критичного матеріялу.

До речі, В. Скорупський належить, як і ми, до тих українських патріотів, які не декларують, а щиро ісповідують і ділом скріплюють соборність. Це ж бо він, поет і письменник, В. Скорупський, врятував від арешту німцями нашого великого письменника Івана Павловича БАГРЯНОГО — заховав його в хаті порядної галицької родини, де й був написаний (відтворений) відомий твір "ТИГРОЛОВИ". І це він, разом з д-ром Т. СЕНДЗІКОМ, подали всебічну допомогу Петрові Кузьмовичу ВОЛИНЯКОВИ під час німецької окупації...

Після доповіді режисер Л. Кемпе чудово прочитав гумореску Костянтина Басенка СКАЖИ МОЇЙ КОБИЛІ "ТПРУ!", а Д. В. Кислиця коротко поінформував читачів про працю редколегії і стан видавництва, зокрема про труднощі, які довелося подолати разом з читачами, щоб "Нові дні" жили і міцніли. Хоч у багатьох випадках ці труднощі були зовсім або частково подолані, проте фінансова ділянка видавництва, від якої залежить якість журналу, не надто весела. Наприклад, казав він, що справа гонорарів бодай авторам-пенсіонерам досі ще є нерозв'язаною проблемою редакції. Редактор закликав читачів відгукнутись на ту або іншу статтю авторів, які побачивши, що їхні статті читаються, будуть жвавіше дописувати до журналу.

Потім говорили самі читачі. Першим промовляв Ф. Бойко. Він радив друкувати побільше "воєвничого", міжгрупового, матеріялу, який, мовляв, сприятиме ширшому продажеві журналу. П. Копил просив, щоб більше не друкувати таких спогадів, як "ото був поміщений спомина О. Досвітнього", а Микола Мотта і Йосип Квас висловили з того приводу протилежну думку. Та хоч у цілому працю редколегії, зміст і напрямки журналу й схвалювали дискусанти (М. Муха, Л. Кемпе, Віра Ворскло та інші), але, нам здається, треба було висловитись і про те "МУСИМО ДОЛИВАТИ ОЛИВИ ДО ВОГНЮ", яку (оливу) так щедро почала розливати невеличка група ОУНм, яка орудує в УНО Канади. Це ж бо справа преси теж.

Річ бо в тому, що наші старокрасів оунівці ллють оливу не на своє довге волосся, а на шпальти не ними створеної в Канаді преси, забуваючи про те, що їхня "велика політика" вже не раз заставляла не одного нашого брата там "вибачатись" перед владою і партією. "Новим дням" варто було й буде відповідно реагувати на такі шкідливі явища в пресі деяких спекулянтів на братній крові.

Вечори "Нових днів", що досі відбулись (і будуть ще відбуватися в інших містах Канади і США!) — не тільки відіграли важливу роль в збереженні журналу, але й нагадали редакції й читачам про цілий ряд важливих проблем. Наслідком

таких зустрічей редакція ясніше бачить і розуміє свої прямі обов'язки перед читачами, а читачі з перших рук дістають інформації про долю журналу — і знають, що вони мають зробити, щоб журнал жив.

На залик Б. ПУКСИ присутні пожертвували 100 доларів на "Нові дні", а Діна КРАВЧЕНКО і Людмила ПУКСА провели цю збірку.

Вечір закінчився перекусом і товариськими розмовами.

НАЙБІЛЬША ЗАБАВА В ТОРОНТО

13 травня ц.р. у великій залі "Континентал балл-рум", Нове Торонто, відбувся величавий і успішний восьмий "Полтавський вечір". Вечори, як відомо, відбуваються з ініціативи приватних осіб — полтавців, а головним рушієм цих вечорів є громадський діяч Іван ДАНИЛЬЧЕНКО.

Мета вечорів — слід це пригадати читачам — найблагородніша: зміцнювати приязнь між людьми, прославляти українську пісню, музику, танці, одяг, страви, посуд і придбати кошти для утримання української школи, Юного ОДУМ-у тощо.

Хоч це й приватна ініціатива в шляхетному ділі, але всі прибутки і видатки дуже акуратно контролюються.

Щорічно обирається королева вечора. Цього року купила собі квиток із щасливим номером пані Рая ЛІЩИНА — голова ОДУМ-у Канади. Інші учасники вечора виграли полтавську вишивану сукню — імпортовану з Полтави і подаровану від Михайла ЛИСЕНКА — власника підприємства обслуги радіаторів, а українську посуду — не з славної Опіші, але зроблену тут, у Канаді, руками умільців з нашої Гуцульщини чи Бойківщини. Процедурою виграшів керує теж І. Данильченко — і все те виглядає так гарно, як на Сорочинському ярмаркові.

Перша частина програми, як то в полтавців уже заведено, почалася з мистецьких виступів: п'ять молодих бандуристів з Детройту виконали на бандурах п'ять народних пісень. Ім'я їхнього керівника ми не можемо назвати — вони, зі скромності, відмовилися назвати його прізвище. Танцювальна група "Веснянка" під мистецьким керівництвом М. БАЛДЕЦЬКОГО виконала три народні танці, а Соня САХНО — проспівала чотири народні пісні. Акомпанювала їй пані Г. ГОЛИНСЬКА. Мистецькою частиною програми керував інж. Л. ЛІЩИНА.

Присутніх на вечорі було не менше 1.000 чоловік.

КОНЦЕРТ МОЛОДОГО ПІАНІСТА

27 травня 1972 р. в залі Королівської консерваторії музики Торонтонського університету відбувся другий самостійний концерт Ігоря ІГНАТОВИЧА з класи фортепіана Тетяни Ткаченко.

У програмі цього чудового концерту музики були такі славні композитори: Шопен, Бетховен, Ліст, Равель і Дебюссі.

І. Ігнатович учиться на медичному факультеті Торонтонського університету.

Слухаючи його чудову гру на фортепіані, ду-

масш: який же то талант переможе — музики чи лікаря?

Бажаємо тобі, Ігорю, успіхів у навчанні.

Іван ПИШКАЛО

ОГОЛОШЕННЯ

Музикознавець Іван Максимович ЛИСЕНКО розпочав збирання матеріалів (спогади, фота, листи, рецензії, документи), які стосуються видатних українських композиторів — Якова СТЕПОВОГО, Миколи ЛЕОНТОВИЧА і Кирила СТЕЦЕНКА. Ці матеріали будуть пізніше надруковані в колективному збірнику під назвою:

Я. СТЕПОВИЙ, М. ЛЕОНТОВИЧ
І К. СТЕЦЕНКО

Спогади, матеріали, листи.

"Звертаюсь до читачів — особливо до тих, що особисто знали цих композиторів, — з великим проханням: надсилайте мені спогади, листи, документи та інші матеріали, які стосуються цих композиторів.

Про все, що Ви знаєте чи від когось можете довідатись, прошу написати мені на адресу:

К И Ї В — 87

вул. Ушинського 12, кв. 1

Лисенкові Іванові Максимовичеві"

Примітка видавництва:

Це оголошення прислав нам із Торонто п. А. Ільків з допискою: "В імені Лисенка І. М. щиро вдячний за турботу в зв'язку з цим оголошенням, остаю з належною до Вас пошаною.

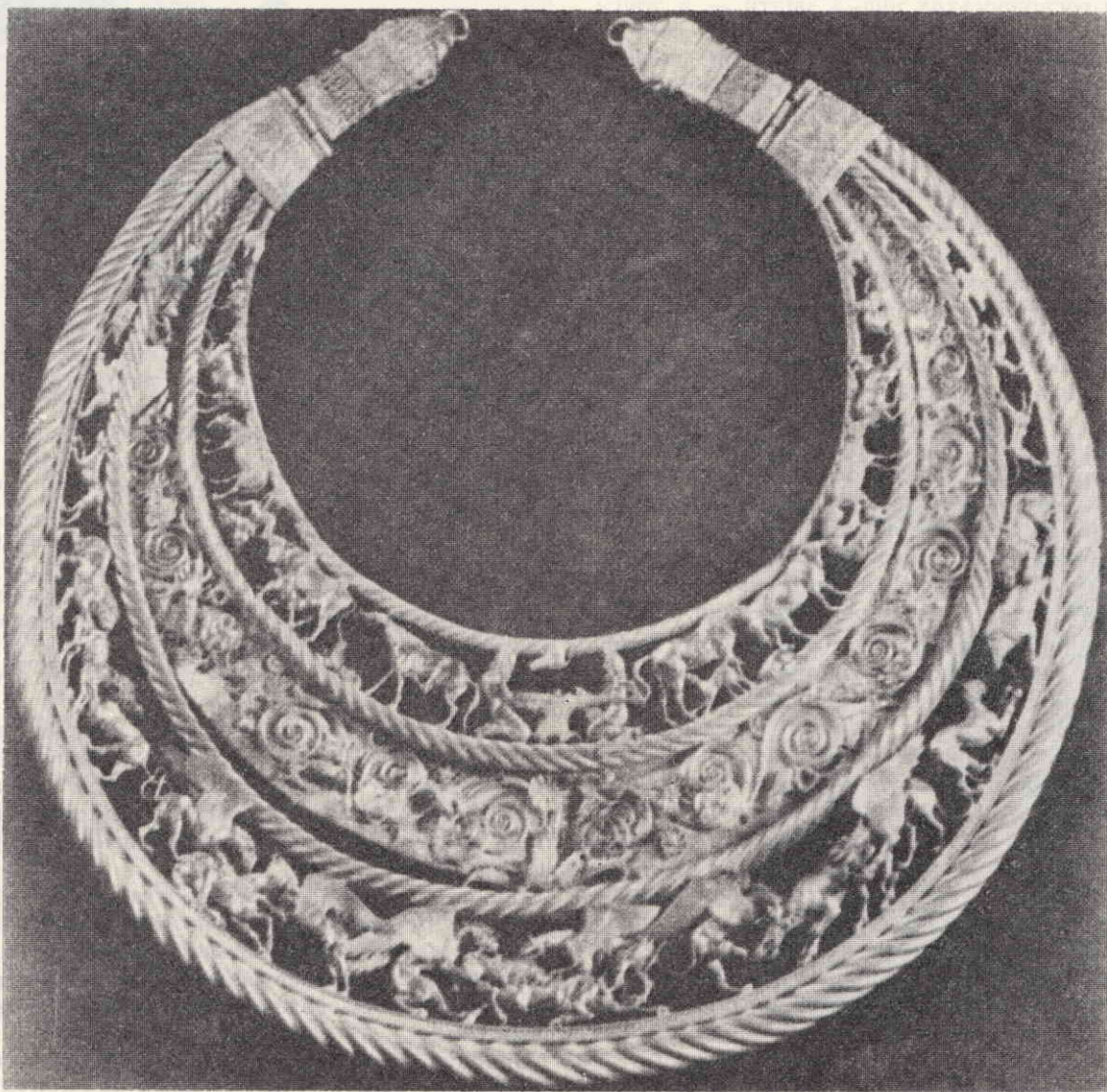
Андрій Ільків"

ВСЯЧИНА

"Терафлекс". В одному з науково-дослідних інститутів у Дрездені створено новий сорт скла, який дістав назву "терафлекс". Безперешкодно пропускаючи світло, він водночас затримує теплову частину променів. За рефлектор у нього править тонкий шар спеціальної речовини, яку наносять на поверхню скла методом випаровування. В помешканнях, де вікна засклені терафлексом, навіть у сонячну погоду не буває жарко.

Палац обертається. Реконструкція міста Варшави вимагала повернути відому будівлю — палац Любомирського — на 78 градусів. Польські будівельники розв'язали цю проблему так. Будинок вагою 10.000 тонн зняли з фундаменту, підкотили під нього 1.600 металевих котків і шістнадцять кранів почали повертати його. Зовнішній кут палацу "проїхав" 78,4 метра. Швидкість руху становила один сантиметр на хвилину. Тепер фасад палацу "дивиться" у новий парк.

СКАРБИ ТОВСТОЇ МОГИЛИ

Золота пектораль з Товстої могили — всесвітній шедевр геніального майстра старовини.

Однією з найбільших могил, досліджених археологами Інституту археології АН УРСР за післявоєнні роки, є Товста могила. Висота її 8,5 м., а діаметр насипу близько 70 м.

Могила розташована на північній околиці міста Орджонікідзе, Дніпропетровської області. Оточений з усіх боків промисловими комплексами, їй загрожувало зруйнування. Саме тому й були проведені охоронні розкопки. Експедиція працювала протягом березня — липня 1971 року у такому складі: Б. М. Мозолевський (начальник), Є. В. Черненко (заступник), Г. С. Ковпаненко (науковий співробітник), Н. П. Зарайська, Г. Л. Євдокимов, Р. А. Ролле (науковий співробітник), О. В. Загребельний — ляхорант. Велику допомогу експедиції надали партійні та господарські керівники міста Орджонікідзе — Г. Л. Середа,

Ю. Д. Крушинський, О. П. Лебедько, О. І. Баранов. Складні підземні роботи провели шахтарі В. О. Степанов, Д. Я. Бондаренко, І. І. Кухтій, І. Я. Косенко.

У могилі знайдено два поховання — головне та впускне. Біля головного поховання виявлено дві кінські могили та могили трьох конюхів. У кожній з кінських могил поховано по трое коней. Їхні вуздечки багато оздоблені бронзою, сріблом та золотом. Найбільший інтерес з-поміж цих оздоб становить велика срібна налобна пластика із зображенням змієної богині. Біля рядових конюхів речей немає. Шию старшого прикрашала золота дротяна гривна. Поруч лежав сагайдачний набір та два великі ножі.

Центральне поховання було виявлене на глибині 8 м. Воно складалося з великої вертикальної

вхідної ями, двох господарських ніш та поховальної камери. Ще у давнину через хід, що починався за межами насипу, грабіжники потрапили в одну із господарських ніш, а звідти — в другу, потім — у камеру, де лежав багатий воїн — "цар". Мабуть, грабіжники добре знали, що найцінніші речі лежать на похованому або поруч з ним. Саме тому кістяк був зруйнований. Але те, чого не помітили грабіжники, дає повну уяву про поховання. На воїнові був залізний панцир. Зараз нам відомо понад 200 панцирів. Але нічого подібного ще археологам не траплялося. Розріз збоку на панцирі прикрашали масивні золоті напів-трубки, в деяких місцях залізний набір покритий шкірою з тисненням на ній досить складним візерунком. Розетки візерунку пофарбовані червоною фарбою, пелюстки золоті. Біля стегна лежав сагайдак, вкритий срібною пластиною, з золотими ажурними бляшками у вигляді лев'ячих голів, грифонів. На гомілках бронзові поножі, поруч — списи. В головах стояли дві срібні посудини. Увесь одяг розшитий золотими бляшками. Їх було понад 600. Грабіжники не знайшли масивного персня із золотого дроту на зразок пружини із зміїними головами на кінцях, золотих накладок на ритон — посудини для вина.

Але найцінніші речі лежали біля самого входу до поховальної камери. Їх охороняв забитий слуга. Туди грабіжники не потрапили. Тут стояла велика амфора з трьома ручками, бронзова миска-лутерій, своєрідний бронзовий світильник, два сагайдаки із бронзовими та кістяними наконечниками стріл. Слід згадати нагай, прикрашений золотом стрічкою та великими золотими намистинами.

Чудової роботи золота пластина прикрашала піхви залізного меча, на ній зображені сцени битви грифонів (фантастичних істот із тілом лева, крилами птиці, рогами цапа і головою змії на кінці хвоста) з оленями та конями, левів та барсів, що нападають на коня та оленя. Зовсім несподіваним є зображення бою двох півнів.

Неподалік від меча лежала парадна золота шийна прикраса — пектораль. Її вага 1150 г, діаметр — 30 см, на кінцях на шарнірах є пряжки у вигляді лев'яних голів із кільцями в роті. Чотири масивні золоті жгути ділять пектораль на три зони.

На нижній зображено коників, зайців, на яких полюють хорти, сцени бою дикого вепра та оленя, на яких напали барс або гепард і лев. Посередині — три групи коней, на кожну із яких нападають по два грифони.

В середній зоні — із золотого дроту різної товщини утворено складний рослинний орнамент — пелюстки, квіти, а серед них і п'ять пташок.

Найцікавіший верхній пояс зображень. Тут бачимо птиць, кіз, козенят, коней з лошатами. Унікальні фігурки скітянок. Одна — доїть вівцю, а друга — вилила молоко у амфору і готується закоркувати її. У центрі — фігури двох кремезних скітів. Вони роздяглися до пояса, зняли зброю — сагайдаки із луками та стрілами, і

Металеve кухонне начиння

розтягнувши за рукави хутряну куртку, закінчують її шити.

До цього археологія не знала зображень скітів, зайнятих мирною працею, ремеслом.

Пектораль виконана з великою майстерністю геніальним майстром старовини. Не зважаючи на те, що розмір фігурок не перевищує 3 см, а найменші — до 0,5 см, всі деталі на них помітні неозброєним оком.

Нічого подібного ще не знала скітська археологія майже за 200 років свого існування. Пектораль з Товстої могили повним правом займає місце серед таких всесвітньовідомих шедеврів торевтики, як ваза з Чортотлицької могили, гробів із могили Солоха.

Бокове поховання знайдене у південній частині кургана. Вертикальна вхідна яма мала глибину 6,5 м. Біля краю ями лежали бронзові прикраси візка — 6 наверхників у вигляді оленів та грифонів, надлобники, важкі круглі бляхи, невеличкі дзвіночки.

Значних розмірів поховальна камера відділялася од вхідної ями рештками візка — колесами із дерев'яними ступицями. Тут же лежав забитий конюх, у невеличкій окремій ніші — маленька дівчинка — служниця, а також — воїн-охоронець із сагайдаком, повним стріл. Вхід до господарської ніші, де стояли бронзові казан та сковорода, закривав кухар. Всі слуги молоді — не старше 20 років.

У центрі камери на дерев'яному помості лежала багата жінка — "цариця". В головах були розсіпані намистини, лежали рум'яна, білила, стояли дві скляні посудини. До речі, це найдавніше скло, знайдене в могилах на території України. До цього скляні речі траплялися лише у похованнях римського часу. Поруч стояла чорнолакова миска та срібний кубок. Під грудьми цариці — бронзове дзеркало із залізною ручкою. На голові високий головний убір, прикрашений різноманітними золотими бляшками. На шії масивна золота гривна. На кінцях її зображені фі-

(Продовження на стор. 31й)

НАШ ВИДАТНИЙ ДОСЛІДНИК КОСМОСУ

КОНДРАТЮК Юрій Васильович (1900-1942) народився в родині вчителя в місті Луцькому на Волині. Початкову й середню освіту здобув у рідному місті і вступив на математичний факультет Київського університету. Перша світова війна 1914-1918 рр., а потім революція й перехід рідного міста до відновленої Польщі, примусили ще молодого Кондратюка з незакінченою вищою освітою шукати якогось заробітку. Спочатку він працює як технік на паровозах і вагонах залізниць і якось переїздить на Кубань. Маючи великі здібності до техніки, Кондратюк незабаром стає механіком на елеваторах і працює в різних районах Кубані. 1927 року він переїздить до Сибіру, улаштовується механіком-конструктором на елеваторах сибірських залізниць й поселяється в місті Новосибірську, в якому й жив аж до початку Другої світової війни. Наприкінці червня місяця 1941 року Кондратюк потрапляє до піхоти і на початку 1942 року загинув в окопах на фронті.

Ще в середній школі Юрій Кондратюк виявив надзвичайні здібності до математичних наук. П'ятнадцятилітнім хлопцем він вивчив багато розділів з математичної аналізи, що належить до вищої математики, а в 1916 році він сам написав декілька розділів, в яких подав математичні формули руху ракет у космічних просторах і які згодом вмістив у свою книжку "Завоювання міжпланетних просторів", що її видав друком у 1929 р. власним коштом (він одержав нагороду за винахід нових деталей для елеваторів).

Своїми математичними розрахунками освоєння космосу Ю. Кондратюк дуже захопився і весь вільний час свого короткого життя віддавав на математичні обчислення рухомих ракет навколо Землі, в космічних просторах всесвіту, а також і на способи їх посадки на інших планетах, що й було використане в СРСР для випуску перших сателітів. Відомо також, що після запуску сателітів в СРСР американські експерти в справах космосу придбали в СРСР всю літературу, що стосується космосу, й відкрили в бібліотеці конгресу в Вашингтоні спеціальний відділ, на чолі якого поставлено відомого фахівця доктора Шелтона, який, очевидно, і рекомендував книгу Юрія Кондратюка американським інженерам, що розробляли програму "Аполон".

Слід зауважити, що серед математичних розрахунків Юрія Кондратюка є зовсім нові результати, які й донині вважаються за найвидатніші математичні досягнення щодо обчислення руху ракет у космічних просторах та посадки їх на інші планети тощо. До того ж, всі згадані математичні виклади Кондратюк постачав реальними інженерними схемами та рисунками освоєння космосу й планет, але радянський уряд не відзначив його винахід і він помер невідомим у 1942 р.

Особливо багато працював Юрій Кондратюк

над перелетом ракети з Землі на Місяць, а відтак розробив усі деталі висадки на Місяць, розраховував усі варіанти експедиції на Місяць, через коломісяцеву орбіту, яку згодом обрали й успішно здійснили американці в програмі "Аполон". Нездарма один з керівників американських експедицій на Місяць — інженер Джон Губолт (John C. Houbolt) сказав: "Коли я на світанку в березні місяці 1968 року з завмиранням серця слідкував на мисі Кеннеді за стартом ракети, що несла корабель**" "Аполон 9" в напрямі Місяця, я думав у цей час про українця Юрія Кондратюка.

Юрій
Васильович
Кондратюк

який 50 років тому розробив ту саму трасу — Лог, — по якій належало летіти трьом нашим астронавтам: Боже мій! Він винайшов те саме, що й я" — закінчив Дж. Губолт. (Лайф, 1969, вол. 46, № 6, стор. 10-13).

Крім математичних розрахунків траси на Місяць, Юрій Кондратюк багато працював над формою ракет, паливом для ракет і вперше в історії космічних досліджень подав: 1) ракету з крилами; 2) аналізу виграшу в співвідношенні ваги пального і ваги всієї конструкції (бо ракета не зможе вийти за межі земного тяжіння, якщо не відкине від себе бачи від пального); 3) уклав грандіозну програму освоєння навколосемних просторів та всього космосу, що також обґрунтував справжніми інженерними розрахунками, які й донині є проблемою для сучасної техніки; 4) ор-

*) В журналі "Лайф" написано помилково (імовіріше — "помилково") "російського".

Високоповажаний Пане Редакторе!

Час на еміграції летить швидко, і вже до 800-річчя славної колись і романтичної Полтави лишилося ледве два роки. Два роки... і нічого до цього часу не зроблено. За ці два роки треба, на мою думку, написати 100 історичних статтів, нарисів, нотаток. Наші емігранти повільно ходять на роботу — приходять з роботи — п'ють пиво — дивляться телевізори — мають гарний сон праведника...

Прохаю Вас, високоповажаний пане Редакторе: будьте такі добрі і любезні — надрукуйте в якомусь із чисел журналу "Нові Дні" мій малий нарис про Панянську гору під назвою "Стара легенда спить над Ворсклом".

СТАРА ЛЕГЕНДА СПИТЬ НАД ВОРСКЛОМ

Ой, на горі на Панянці
Зібралися новобранці...

Десь 3.000 чи 4.000 років тому через степи і ліси Полтавщини протікали широкі, глибокі, багаторибні річки: Ворскло, Сула, Псло, Удай. Крім них, ще було багато вже забутих малих степових та лісових річок і різних струмків.

Ширина русла тих річок була 3-4 кілометри, а глибина — 50-80 метрів!

ганізацію космічних станцій; 5) утилізацію безмежних запасів сонячної енергії; 6) зміни клімату цілих континентів; 7) меліорацію земної поверхні в нечуваних розмірах та інше. Всі перелічені ідеї — пропозиції Юрій Кондратюк скріплює справжніми інженерними висновками, які й донині є проблемою для сучасної техніки. Отже, Юрій Кондратюк абстрактні космічні ідеї переніс в інженерну специфіку сучасних нам космічних проєктів. Юрій Кондратюк мав подиву гідний талант *передбачення*, а тому нині можна лише уявляти, який би вклад зробив цей технічний геній в освоєння космосу, якби він дожив до нашого часу — початку космічної ери, основоположником якої повним правом і слід вважати **ЮРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА КОНДРАТЮКА** — сина Українського народу, як це свого часу зроблено з Григорієм Менделем в біології.

На честь геніяльного українського інженера-космолога Кондратюка Ю. В. на Місяці вже названий один з кратерів — Кратер Кондратюка — й цим самим його вже зрівняно з геніальними математикам людства **КОПЕРНИКОМ** — 1473-1543 та **КЕПЛЕРОМ** — 1571-1630, які в свій час також працювали над космічними проблемами й на їх честь на Місяці також названі два кратери: кратер Коперніка та кратер Кеплера. Нехай згадані три кратери свідчать майбутнім поколінням людства, що вони носять назву геніальних людей Землі — дослідників космосу.

Клімат на Україні 3.000-4.000 років тому був вогкий — такий, як тепер в Англії. З часом клімат на Україні став сухішим. Ліси вирубували і тому русла тих річок почали звужуватись.

Осталися на згадку тепер оті широкі долини. Ч яких тихо сплять давні вже, забуті легенди. Сучасна річка Ворскло тепер має ширину русла 50-100 метрів і глибину від 1-го до 3-х метрів.

Сучасна Полтава розташована на довгому плоскогір'ї — на височині 80-100 метрів над рівнем Ворскла. За старих часів з вершини, де стоїть Полтава, спускались до русла річки Ворскли три круті вулиці, що їх у Полтаві звуть **горами**. Приходить чарівний літній вечір, коли вже вляглась спека і з Ворскла повіває прохолодою.

Полтавці поволі сходять униз по тих трьох крутих вулицях до річки. **Перша "гора"** — **"Різницька гора"**, бо колись на ній — за стінами старого міста — жили різники, м'ясники і кожем'яки.

Друга "гора" — має загадкову, поетичну назву **"Панянська гора"**, якою іздили чумаки, бо вгорі був великий торг, або базар-баринш.

Третя "гора" — має просту назву **"Манастирська гора"**.

Все ж таки нас цікавить, чому середня гора має таку дивну назву? Хто вона була — ота таємнича панянка? Чому нарід на довгі роки зберіг про неї добру пам'ять? Спробуємо розбудити стару легенду. Може нам, полтавцям, пощастить відкрити густу завісу минулого? Чарівний, тихий липневий вечір... Стомлене червоне сонце поволі, мов би з неохотою, сідає за Панянську гору. Останні червоні промені освічують вершок гори і водонапірну башту і поволі фіолетові сутінки закутують Полтаву. Тоді тихо встають забуті полтавські легенди і в Гончарному провулку починають несміло лунати ніжні звуки старої скрипки.

Над Ворсклом тоді звучать чарівні меланхолійні дівочі пісні. То зойк і тремтіння дівочого серця. В такі тихі зачаровані липневі вечори тяжко всидіти в хаті. Вихожу зі свого будинку, що стояв коло Ракової могили і підходжу до берега нашого славного Ворскла. Стану коло вузької переходи і довго дивлюсь на тихі вогники по схилу гори Панянки.

Слухайте всі! В 1245 році татари цілком знищили будинки Полтави, але частина людей спаслась в зарослій долині річки Ворскла.

Минуло сто років.

Знову ті стародавні люди заселили старе городище. Знову почали ширитись торгівля і ремесло, але населення завжди було насторожене, бо завжди був можливий несподіваний напад кримських і ногайських татар. (Володіли тоді Льтавою—Олтавою литовські князі).

На глиняному горбі, що недалеко від Гончарного провулка, стояв у кінці 14-го віку високий дерев'яний замок, огорожений високими стінами з тяжких соснових колод. В тому старому укріпленому

му замку жив сучорий литовський князь з вояками, зі своєю жінкою та гарною високою чорнявою донькою.

Їх син загинув у боях з татарами. З того старого замку були прориті підземні ходи аж до низу гори, де були багнища річки Тарапуньки. Ті багнища були густо зарослі терном, дерезою, ожиною, ріп'яхами, вербами, і там завжди були остроги (аванпости), щоб слідкувати за татарами. Донька того литовського князя постійно сиділа в тому старому замку і пряла, шила або вишивала і чекала нареченого... Тільки по весні, коли Ворскло широко розливалось під горою, — тоді князівна виходила з того замку і зі своїми подругами ходила по старому городищу. (Під час розливу рік татари не могли з Криму їхати по степу).

Під час одної такої прогулянки вона простудилась і потім не могла ходити. Так вона пролежала все літо і зиму. Лікарі, яких запрошував той старий князь, нічим не могли допомогти тій гарній молодій князівні.

Прийшла друга весна і молодій князівні якось приснився дивний сон. Їй приснилась Божа Матір, яка сказала їй:

"Слухай уважно. Внизу під горою протікає в кущах терену маленький струмок.

Той маленький струмок є цілющий. Скажи своєму батькові, щоб він зі своїми слугами пішов униз до багнищ і там розшукав малий тихий струмок, що б'є з-під землі. Хай твій батько перший почне розкопувати той струмок, а потім його слуги викопують на тому місці глибоку криницю.

Почне тоді сильніше виходити вода з джерела. Та вода цілюща, і тобі вона допоможе. Хай твій батько збудує там біля криниці будинок, ти там мусиш скупатись 50 разів — і після того будеш здорова. Але після того видужання мусиш ту криницю передати на загальне користування і збити там будинок для перехожих".

Так гарна молода князівна вранці розповіла батькові й матері про свій дивний сон. Зробили так, як наказала їм Божа Матір, — і та гарна князівна після тих 50 купелів стала ходити і в скорому часі була вже здоровою.

На пам'ять про своє чудесне зцілення збудували там будинок для перехожих і там щодня клали хліб і сіль.

В народі залишилась добра згадка про ту гарну й милостиву князівну, і потім ту гору прозвали Панянською.

Та легенда має декілька варіантів. Кінець легенди сумний. Одного разу та князівна пішла до тої криниці зі своїми подругами, щоб налитись цілющої води, скупатись, нарвати квітів, але несподівано напав на них невеликий загін кримських татар, які почали ловити переляканих дівчат, князівна вже далеко втекла, але її наздогнала татарська стріла і вона померла.

Про ту стару полтавську легенду знав і Іван Котляревський, але шкода, що він її не записав і не обробив належно. Чув про ту чарівну князівну і Микола Гоголь, коли бував у тихій тоді й мирній Полтаві.

Та чарівна князівна зробила нам ще одну велику послугу — через 500 років — у 1902 році. У Полтаві вже давно назріла пора збудувати водогін, бо вже було в 1900 році більше 50.000 мешканців! Згадали про ту стару полтавську легенду і розшукали старий, уже згнилий колодязь. На тому місці пробрили сверловину глибиною в 2 кілометри, і вода, проходячи через 2 тверді крейдові шари, робиться чистою від мікробів і смачною. Полтавська вода з артезіанського колодязя має в собі слабу радіоактивність і тому корисна при багатьох хворобах. На лівобережжі є два місця, де є смачна здорова вода: Це станція Лозова і Полтава. Полтавці позині б поставити бодай якийсь скромний пам'ятник тій чарівній князівні, що дала полтавцям цілющу воду!

1804 року полтавці мали свою малу водолікарню, яка багато зробила користі для мешканців.

...Вам казка, а мені бубликів в'язка.

З щирою пошаною

П. СУХОСТАТ

Вельмишановні Панове!

Познайомившись з уривками статті М. Ю. Брайчевського про Переяславську раду, я дуже тішусь, що Ви видаєте цю статтю окремою брошурою.

Але, на мою думку, дуже корисно було б видати цю річ в перекладі на англійську, а то й французьку мови... Щоб не обмежуватись до "великих слів", заявляю: якщо Ви постановите видати брошуру в перекладі, я декларую на спецфонд такого видання \$10.00.

З пошаною

Р. Л. ХОМ'ЯК, Нью-Йорк

Працю М. Ю. Брайчевського "Приєднання чи возз'єднання" нам передано з України без відома автора, і ми вирішили видати її й без авторової згоди, бож такої згоди за теперішніх обставин дістати, звичайно, неможливо. Ми не застерігали права на передрук чи переклад цієї праці чужими мовами і віримо, що для здійснення цього задуму знайдуться кваліфіковані люди й відповідні фонди.

А тим часом, завдяки фінансовій допомозі ЦК ОДУМ, ми видали цю солідну працю з історії українсько-російських відносин українською мовою, бо не було надії, щоб видавництва "суверенної УРСР" спромоглись це зробити. Брошуру ще можна замовити в адміністрації "Нових днів" або "Молодої України".

РЕДАКЦІЯ

Вельмишановні Панове!

У прилозі чек на суму \$20.00, із чого прошу числити дворічну передплату, за брошуру (М. Ю. Брайчевського), а решту, впишіть, як бажаєте...Ваш журнал мені подобається його багатогран-

ністю, актуальні проблеми нашого життя своєчасно обговорені, ніколи не бракує свіжості, від якої все віє щось своєрідне, цікаве. При цій нагоді прошу прийняти мої вітання за ваші досягнення. Бажаю вам більше сил і надій у краще завтра.

Осип ТОРИЩАК, Канада

Шановний пане Редакторе!

Висилаю чек на 20 дол. Знаю, що я в боргу, але скільки винен, не знаю. Будь ласка, повідомте мене, чи я щось винен після цього. І прошу висилати мені й далі журнал. Він безумовно є найпередовіший на чужині, завжди має багато цікавого матеріалу на різні теми. Тож бажаю Вам і Вашій колегії успіхів у праці на користь культури нашого окраденого народу.

З пошаною до Вас

В. БУДИЛО

Вш п. Будило, як побачите на наліпці, ви покрили свою заборгованість до кінця 1971 року (так мене інформує адміністрація). За Ваші побажання дякую, як і за те, що Ви свій обов'язок передплатника охоче готові виконувати. Нехай Ваш добрий приклад наслідують усі наші читачі, що з тієї чи іншої причини опинилися в числі боржників. Дуже можливо, що багато з них — не зі своєї, а з нашої вини. Нехай прощають нам, як і ми їм.

Д. К.

До редакції "Нових днів"

Дорогі труженики!

Прийміть від мене найщирішу подяку Вам усім за так гарно виданий журнал ч. 264 — за січень ц.р. Я поставив його на покуті в себе в хаті — як образ наших прапредків. Я хотів би ще більше такого бачити в "Нових днях".

...А які золоті слова Валентина Мороза про оті "сплетені берла трирогих богів — твої знаки".

З пошаною до Вас

А. ЛЯХИН

До видавництва "Нові дні"

Посилаю вам банківський переказ на 10 дол. — як передплату на журнал, а незабаром пришлю ще й на видавничий фонд.

Не звертайте уваги й не переймайтесь тим, що вам прикрі листи пишуть: — це примхи людей, які хочуть дати знати про себе, що вони десь живуть, читають і думають по-своєму... Цього ви ніколи не обминете. Журнал дуже добрий, цікавий, змістовний і дорогий для нас.

Щастя Вам Боже. З великою пошаною

Ол. ДОБРОГОРСЬКИЙ, Флін Флон, Ман.

Вельмишановний Дмитре Варламовичу!

З великою приємністю і з почуттям повної солідарності з Вами я прочитав статтю, присвячену Олексієві Гр. Коновалові — з заслуженою високою

Вийшов з друку збірник політичних доповідей та статей

ІВАНА БАГРЯНОГО

ТАК ТРИМАТИ

До збірника увійшло 18 статей. На видання цього збірника Іван Олексійович ГРЕВІННИК пожертвував 200 доларів.

Збірник має 152 стор. і коштує в Німеччині — 10 ім; в Англії — 1,25 фунта; у США, Канаді, Австралії — 3.50 дол.; у Франції — 15 фр.; у Бельгії — 120 фр. В інших країнах — рівновартість німецьким маркам.

Замовлення слати безпосередньо на адресу в-ва "УВ" в Новому Ульмі, його уповноваженим або в-ву "Н.Д."

оцінкою його великої роботи ("Н. Д." за квітень ц.р.).

Ви порушили публічно дуже важливе питання в нашому житті — питання про вдячність і пошану до всіх тих, що чесно і віддано працюють для добра нашого народу. Чомусь у нас обходять мовчанкою великих тружеників, які, будучи від природи скромними, найбільше працюють для загального добра. А таким способом, як Ви оце зробили, ми могли б заохотити ще більше людей до активної праці: вони ж бо побачили б, що українська громада їх труд належно оцінює. Особливо ж тепер, коли — на жаль — стільки розвелось того деструктивного елементу, який тільки те й робить, щоб чесних і діяльних працівників скомпромітувати в очах загалу.

Я рішуче проти того, щоб давати місце в журналі для самохвальства без пуття і толку, але я з усієї сили настоюю, щоб ми вслід за Вашим прикладом почали нарешті допильновувати цієї важливої справи в нашому громадському житті: щоб ми в міру потреби віддавали пошану і виявляли вдячність усім нашим патріотам, які так трудяться, як Олексій Гр. Коновал, для нашого великого народу. Цим самим ми тоді самохвалів і демагогів відсунемо набік.

Вельмишановний Олексію Григоровичу! Прийми ж і від мене похвалу і подяку за твою велику працю для нас і за наше праведне діло. Ти заслуговуєш на велику пошану від усіх нас, а своїм прикладом пориваєш до такої ж праці не одного молодого українця з непогаслим вогником — особливо ж серед наших одумівців, з рядів яких ти сам вийшов. Продовжуй же з таким завзяттям і енергією працювати для нашого великого народу і святої України. Не вмере Україна, коли матиме серед своїх синів таких завзятців, як ти, — які за собою вестимуть інших. Від щирого серця бажаю тобі більших і більших успіхів у праці і щастя в родинному житті. Твій родині і тобі — щастя, Боже!

П. МАКОГОН, Торонто

ЗОЛОТЕ ПРАВИЛО ХАРЧУВАННЯ

Обідня година. Парує запашний борщ, на вас чекають апетитні закуски, а на десерт вам запропонують чай або морозиво. Справді, що обрати — гарячий напій чи крижане морозиво? І взагалі, яка їжа — гаряча чи холодна — вважається кращою для шлунка? На це запитання не даси однозначної відповіді. Спостереження довели: систематичне вживання надто гарячих або дуже охолоджених страв сприяє виникненню запалення слизової оболонки — гостритів. Їжа, температура якої становить 65—70 ступнів, може викликати опіки слизової оболонки. Якою ж має бути температура гарячих страв, чаю, кави? Не вище за 50-60 ступнів.

Охолоджені напої і морозиво, особливо жаркого дня, безумовно пріємні. Однак часто і багато пити надто холодної води або їсти морозиво теж не слід. Спрагу вони заспокоюють погано, а шкоди організмові можуть завдати значної. Від них бувають і простудні захворювання, і порушення нормальної роботи залоз травного тракту. Оптимальна температура так званих холодних страв не повинна бути нижча за 8-10 ступнів.

Багато хто звик під час прийняття їжі пити холодної воду. Чи виправдана така звичка з погляду гігієни харчування? Ні. Пити воду під час їжі, звичайно, за винятком випадків, коли хворому призначена мінеральна вода, не рекомендується. Якщо відчуваєте спрагу, випийте води перед обідом. Вона в незаповненому шлунку не затримується і не порушить процесів травлення, а в заповненому уповільнить ці процеси.

І ще одна порада: ніколи не слід наїдатися до явного перенасичення. Краще залишити обідній стіл з легким відчуттям голоду. Особливо це слід пам'ятати за святковим столом. Адже не секрет, що після нього багато хто почуває себе кепсько. Річ у тім, що травний апарат пристосовується до певного режиму харчування, а надмірна, жирна, смачна святкова їжа порушує звичний ритм травного тракту.

Отже, не забувайте одного з золотих правил режиму харчування: дотримуйтеся помірності в їді.

П. ЛІТИЧЕВСЬКИЙ,
кандидат медичних наук

СКАРБИ ТОВСТОЇ МОГИЛИ

(Закінчення зі стор. 26-ої)

гурки коней, за якими женуться леви — по 7 за кожним. Увесь одяг вкритий золотими бляшками. Золотом прикрашене навіть взуття. На руках браслети: з них — три масивні золоті пластинчасті, один оздоблений головами левів. На пальцях у цариці 11 перснів.

Поруч із жінкою лежав кістяк малої дитини (років до 3-х). Очевидно, вона померла невдовзі після смерті матері; щоб поховати дитину разом з матір'ю, зробили окремий хід. Мабуть, дитина була похована у саркофазі, оздобленому алябастровими прикрасами. Але сам саркофаг зруйну-

вали брили землі, що впала із стелі камери, а алябастер розклався від вологи. Тому встановити його конструкцію і характер алябастрових прикрас зараз неможливо.

Біля дитини стояли три срібні невеличкі посудини — кубок, кілік та ритон, прикрашений золотом головою лева. Увесь кістяк дитини вкритий золотими бляшками. Вони невеличкі. Вирізняється кілька порівняно великих бляшок з відштампованими зображеннями бичків. Цікаво, що такі ж саме бляшки знайдено у чоловічому похованні. На шиї дитини була досить проста золота дротяна гривна. В руках вона тримала браслет, такий, як і в матері. Біля черепа лежали дротяні золоті сережки.

Могила датується IV ст. до н. е. Поховання жінки і дитини взято разом із землею монолітом: сподіваємось, що розчистка його в лабораторних умовах дасть змогу реконструювати головний убір, сукню цариці та одяг дитини.

Знахідки з Товстої могили допоможуть з'ясувати багато неясного у соціальному устрої Скітії.

Після реставрації та наукового вивчення всі речі будуть експоновані в Музеї історичних коштовностей УРСР.

Київ

Борис МОЗОЛЕВСЬКИЙ
Євген ЧЕРНЕНКО

"Народна творчість та етнографія",
листопад-грудень 1971

АТОМНА НА ПРИП'ЯТІ

ЩО МИ ВСІ ДОСІ ЗНАЛИ ПРО ЧОРНОБИЛЬ?

Славиться він грибами, незайманою тишею, чудовою риболовлею. Човни, Київське море, тихі плеса вище по Прип'яті, тепла пилюка, в якій купаються кури... І хто міг подумати, що ось зовсім незабаром надії і мрії багатьох місцевих людей, особливо молоді, будуть пов'язані з маленьким рідним містом.

Уже найближчими роками Чорнобиль невідомо зміниться: величезна будова атомної електростанції виросте неподалік міста, почнуть працювати нові великі підприємства, відкриються технікуми, професійні училища. Місто завирує новим життям.

Тепер художники й поети тягнуться до старовинного українського містечка, проте вже не в пошуках мрійливої тиші, а нових героїв своїх творів — молодих будівельників атомного велета.

Колектив будови має укласти в фундамент головного корпусу та інших споруд АЕС близько мільйона кубометрів монолітного бетону і збірних залізобетонних конструкцій, відвести вбік русло Прип'яті й створити водойму на 14 квадратних кілометрів, лише в найближчі роки звести місто на 85 тисяч жителів. Пізніше воно розвиватиметься далі до 150—200 тисяч мешканців...

— У проєкті атомної електростанції та містечка експлуатаційників, — розповідає головний інженер

будівництва Михайло Іванович Красников,—враховано всі останні досягнення архітектури, всі вимоги до сучасних споруд. Такої електростанції в нашій країні ще не було! Будова унікальна не тільки своєю конструкцією, а й швидкісними методами. Чимало технічних прийомів тут випробовуватимуться вперше, отож де в чому ми — експериментатори. Судіть самі — темпи небачені. Адже на кінець п'ятирічки стануть до ладу перші турбіни!

Красников показує креслення й ескізи:

— На березі водосховища будуть чудові пляжі, будинки відпочинку, поруч — річковий вокзал та водноспортивний комплекс, а далі — півкільцем серед зелені — дев'ятиповерхові будинки. Технікум, Палац культури, спортивний клуб, бібліотека на сто тисяч томів — все це надійно сховається в зоні тиші, за широкою зеленою смугою дерев, на значчій відстані від виробничих корпусів.

Катерина ЗЕЛЕНЬКА
(Н. С. ч. 11, 1971)

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М.Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком.

Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА ВІЖИТЬ НАД ПРІРВОЮ".

Ціна: 6.00 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ".

Ціна: 1.50 дол.

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".

Ціна: 0.70 дол.

"ПРОГРАМОВІ ДОКУМЕНТИ ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ".

Політичні документи боротьби за свободу людини й народів Радянського Союзу.

Ціна: 1.50 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Анатолій Юриняк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПОЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ".

Ціна: 1.00 дол.

Книжки замовляти в адміністрації "Нових Днів".

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Стахура Роман — юрист, кол. старшина української армії і відомий громадський діяч в Ужгороді й на еміграції — помер 12 квітня 1972 р. в Ньюарку на 73-му році життя.

Іваницька Лідія — лікар, видатна українська громадська діячка в Аргентині, дружина голови Центральної репрезентації українців Аргентини Василя Іваницького — померла після короткої недуги 25 квітня 1972 р. в Буенос-Айресі на 40-му році життя.

Лисяк Богдан — кол. старшина і голова крайової управи Братства 1-ої дивізії УНА в США — помер 27 квітня 1972 р. в Нью-Гейвені на 49-му році життя.

Берест Осип Ярослав — лікар, член НТШ і активний громадянин — помер у Клівленді 20 квітня 1972 р. на 72-му році життя.

о. Димар Федір — митр. прот. Свято-Троїцької катедрі в Нью-Йорку — помер після довгої недуги 30 квітня 1972 р. Похований на українському православному цвинтарі в Бавид Бруку.

Савин Григорій Семенович — кол. старшина армії УНР, активний громадський діяч — помер 9 квітня 1972 р. в Чикаго на 74-му році життя.

Винар Іван — кол. старшина армії УНР, видатний український педагог і культурний діяч — помер 8 травня 1972 р. в м. Кент, Огайо.

Мартюк Іван — кол. старшина УГА, видатний кооператор і громадський діяч в Західній Україні — помер 26 квітня ц.р. у Свідніці, Польща, на 83-му році життя.

Луппо Кузьма Савелійович — зразковий патріот-громадянин, великий прихильник і дорадник одумівської молоді — помер 7 березня 1972 року в Чикаго. Родині покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Твардовський Олександр — видатний російський поет і донедавна редактор досить ліберального в радянських умовах журналу "Новый мир" — помер 18 грудня 1971 р. в Москві.

по \$5.00 — п. Пукса, пані Петегіреч-Галюк, п. Г. Аніщенко, родина Гави і Кузьменки, п. Романенко, п. Байрачний, п. Д. Білошицький, Петро Магденко, пані Юлія Головата, п. Микола Валер, п. В. Шумейко.

По \$3.00 — п. Неліпа, пані Рая Ліщина.

По \$2.00 — п. Сергій Дем'яненко, панна В. Триріг, п. Ф. Бойко, п. В. Яковиченко, п. І. Дубилко, п. Сидорук, п. Дрозд, п. Гльоза, п. Мороз, пані Семенюк, пані Скорупська, пані Харак, Володимир Бурак, панна Діна Кравченко.

По \$1.00 — п. Лібер, п. В. Красиловець, п. Данильченко, п. М. Мота, п. Йосип Квас, пані Софія Солотвинська.

Дякуємо всім жертводавцям, а панні Діні Кравченко та пані Людмилі Пуксі окрема подяка за переведення збірки.

Адміністрація і Редакція "Нових Днів"

GLOBE TOURS ● All Inclusive

Group tours to the UKRAINE

15-ДЕННЕ ТУРНЕ

МОСКВА	1 день
КИЇВ	1 день
ЛЬВІВ	4 дні
ТЕРНОПІЛЬ або ЧЕРНІВЦІ	4 дні
КИЇВ	3 дні
МОСКВА	1 день

20-ДЕННЕ ТУРНЕ

МОСКВА	1 день
КИЇВ	1 день
ЛЬВІВ	4 дні
ТЕРНОПІЛЬ або ЧЕРНІВЦІ	4 дні
КИЇВ	4 дні
СОЧІ або ЯЛЬТА	4 дні
МОСКВА	1 день

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО В ЦІНУ ПОЇЗДКИ З ТОРОНТА

ВИЇЗД КОЖНОГО ПОНЕДІЛКА

September 4, 11	\$720.00
August 21	\$785.00
July 3, July 10	
July 17, July 24	
July 31, Aug. 7, Aug. 14 ..	\$789.00

ВИЇЗД КОЖНОГО ЧЕТВЕРГА

September 21	\$815.00
August 17	
August 24	\$850.00
June 29, July 6, July 13 ..	\$860.00
July 20, August 10	\$865.00
October 5	\$750.00

Ціни поїздки включають: політ літаком "джет економі" з Торонто до Москви і назад; всі переїзди в дорозі за маршрутом; перебування в першокласних готелях (дві особи в кімнаті) і їжа три рази денно.

Тому, що місць на літаках обмежено, ми радимо вам негайно замовити квиток подорожі. Замовляючи квиток, просимо виповнити купон, що ми виготовили для ваших вигод і вислати його разом з своїм депозитом (чеком) в сумі \$100.00 на адресу найближчої до вас контори Globe Tours:

1066 Bloor Street W.
Toronto, Ontario
Phone 531-3593

615 Selkirk Ave.
Winnipeg, Man.
Phone 586-1886

EAST-WEST TRAVEL
10553A — 97 Street
Edmonton, Alta
Phone 424-9907

2679 E. Hastings St.
St. Vancouver, B.C.
Phone 253-1221

Бажаю виїхати дня

Тернопіль ☐

Чернівці ☐

Поставте хрестик в квадраті біля того міста, яке бажаєте, щоб було в турі — Тернопіль або Чернівці (але не обое).

Ім'я і прізвище

Адреса

Телефон

Разом з купоном висилаю чек на суму 100.00 дол.

Mr O. Skrepil-280
2374 Bloor St. W.
Toronto 9, Ont.

Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOW I DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO 4, ONT., CANADA

"УКРАЇНСКА КНИГА"

п р о г о л о ш у є

ВЕЛИКИЙ ВИПРОДАЖ КНИЖОК І ГРАМОФОННИХ ПЛАСТИНОК

ВЕСЕЛКОВІ БАРВИ — Укр. декоративне мистецтво. Народна закарпатська та гуцульська кераміка, вид. "Мист.", Київ 1971, стор. 154	\$5.65	СКОВОРОДА Г., Вибрані твори, вид. "Дніпро", Київ 1971, стор. 135	0.95
ДЕРЖАВНА ЗАСЛУЖЕНА КАПЕЛА БАНДУРИСТІВ УКР. РСР, вид. "Музична Укр.", Київ 1970, стор. 83, (Л. Яценко)	1.45	УКР. НАР. ПІСНІ в записах Володи-мира Гнатюка, вид. "Муз. Укр.", Київ 1971, стор. 323	1.65
КАРМЕЛЮК, М. Старицький, Історич-ний роман, вид. "Дніпро", Київ 1971, стор. 708	2.15	УОЛТ ДІСНЕЙ (Білосніжка та семеро гномів), казки про тварин та людей, вид. "Веселка", Київ 1971, стор. 70	1.35
КВІТНИ, МООВО НАША РІДНА, П. Тичина, вид. "Наукова Думка", Київ 1971, стор. 206	1.15	ДЕ ВЕСНЯНОЧКИ КУЮТЬ, В. Мордань, вид. "Веселка", Київ 1971, стор. 24	0.35
ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ і їх застосування в народній медицині, М. С. Хар-ченко, вид. "Здоров'я", Київ 1971, стор. 333	2.35	ЖЕНЧИК, ЖЕНЧИК НЕВЕЛИЧКИЙ, Укр. нар. скоромовки. Ілюстрації В. Легкобита - П. Гальченка, вид. "Веселка", Київ 1971, стор. 40	0.85
НАРОД СКАЖЕ ЯК ЗАВ'ЯЖЕ, Укр. нар. прислів'я, приказки, загадки. Вид. "Веселка", Київ 1971, стор. 229	1.10	ЗА ЩУЧИМ ВЕЛІННЯМ, переклала Н. Забіла, ілюстрації Валентина Литвиненка, вид. "Веселка", Київ 1971, стор. 17	0.35
ОЛЕНА ПЧІЛКА (ТВОРИ), вид. "Дні-про", Київ 1971, стор. 460	2.25	ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА, Т. Шевченко, ілюстрації О. Губарева, вид. "Весел-ка", Київ 1970, стор. 12	0.45
СВІЧЧИНЕ ВЕСІЛЛЯ, І. Кочерга, вид. "Дніпро", Київ 1971, стор. 199	3.25	ЯСНІ САМОЦВІТИ, Л. Українка, вид. "Веселка", Київ 1972, стор. 25	0.65
СКОВОРОДА Г. Поезії, вид. "Рад. пи-сьменник", Київ 1971, стор. 239	0.90	СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, в 10 томах. — Том 1 і 2 вже вже отримали. Ціна \$7.35 за один том. Беремо замовлення на комплект.	

УВАГА: До замовлень на \$1.00, просимо прислати 20 центів на поштову оплату.

Замовлення з грішми присилайте на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West
Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928